

GOAL!

De **5** belangrijkste
sportpedagogische
competenties
op een rij

Succesvolle
sportieve interventies
de laatste stand in
onderzoek en praktijk

Zelf aan de slag
ZORGZAAM
SIGNALEREN
OP HET SPORTVELD

LEVENS-
LESSEN VAN EEN
TAEKWONDO
KAMPIOEN

Jeugdprofessionals en sportbegeleiders samen voor
één doel • De impact van sport op risicojongeren

Colofon

Dit kennismagazine is een eenmalige uitgave van onderzoeksproject GOAL!, een samenwerkingsverband van FlexusJeugdplein, Hogeschool Rotterdam, Rotterdam Sportsupport, Thuis Op Straat en het Verwey-Jonker Instituut.

EINDREDACTIE:

Szabinka Dudevszky, Annika Keij, Toby Witte
Kenniscentrum Talentontwikkeling
Hogeschool Rotterdam

MET BIJDRAGEN VAN:

Lyne Blanchette, Hans van den Broek, Jan van Gerwen,
Niels Hermens, Adrie Jongenelen, Christa Karels,
Odile Keulers, Karin de Koning,
Anne Kooiman, Vasco Lub, Marianne Martens,
Rotterdam Sportsupport, Peter Vanhoof,
Onno de Zwart

FOTOGRAFIE:

Hans Tak, Gemeente Rotterdam,
Rotterdam Sportsupport, Z films Rotterdam

GRAFISCH INTERMEDIAIR:

Drukproef

UITGAVE: Kenniscentrum Talentontwikkeling,
Rotterdam 2015

Inhoudsopgave

Onderzoeksproject GOAL! in vogelvlucht	4
Column: Vasco Lub houdt de score bij	7
Succesvolle sportieve interventies: De stand van zaken in onderzoek	8
Interview met jeugdzorgprofessional Petra Elhalky	13
Sfeerrapportage Hockey op Zuid	14
Sport in de jeugdketen: Nieuw Rotterdams sport- en zorgbeleid	16
Onderzoekspilot 1: Signaleren, motiveren, doorverwijzen	18
Scoren buiten het speelveld! Studenten onderzoeken de praktijk	23
Thuis Op Straat: Een positief klimaat	24
Interview met sportpedagoog Marianne Dekker	26
Onderzoekspilot 2: Sportpedagogische competenties	28
Interview met sporttrainer Ruud de Vries	34
FlexusJeugdplein: Sporten met een missie	36
Interview met taekwondo kampioen Mohammed Mellouk	38
Onderzoekspilot 3: Samenwerking tussen sport en jeugdhulpverlening	40
Rotterdam Sportstad: De ambities van de gemeente	45
Rotterdam Sportsupport: Sport volwaardige partner in jeugdnetwerk	46
Sfeerrapportage Lekker pingpongen	48
Hogeschool Rotterdam in beweging	50
Onderzoeksmonitor: Het belang van netwerkvorming en dialoog	52
Van de mat	54

Rotterdam is een jonge stad, vol talenten. Deze vele talenten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de samenleving. Om de talenten van de jeugd tot uiting te brengen moeten kinderen en jongeren kansrijk, veilig en gezond kunnen opgroeien.

Sport draagt bij aan de ontwikkeling van de jeugd en van de stad. Onder de juiste omstandigheden sporten kinderen en jongeren graag, simpelweg omdat zij sporten ervaren als leuk en plezierig. Het is leuk om te bewegen, je fit te voelen, leuk om te laten zien wat je kan, zelfs ook om hierin uit te blinken. Leuk om nieuwe vrienden te leren kennen, te leren samenwerken en ook te leren accepteren dat je kan verliezen... of winnen. Sport brengt normen en waarden over die ook belangrijk zijn in het onderwijs. Leren respect te hebben voor anderen, het beste uit jezelf halen, omgaan met eigen (lichamelijke) mogelijkheden en onmogelijkheden, accepteren van autoriteit en het samen met anderen iets bereiken. Sport draagt natuurlijk ook sterk bij aan de fysieke en mentale gezondheid, wat op zichzelf al heel waardevol is en daarbij ook weer een positieve invloed heeft op leerprestaties en de concentratie.

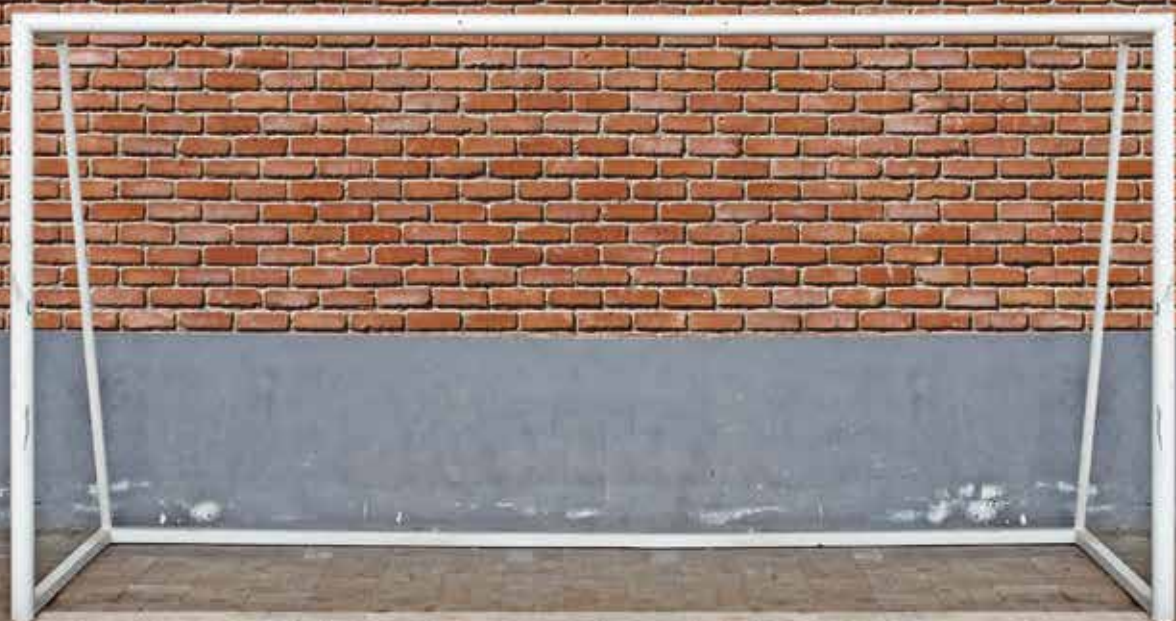
Door mogelijkheden voor ontmoeting en participatie te bieden, bevordert sport de sociale cohesie in de wijken. Door het bieden van mogelijkheden voor een positieve tijdsbesteding draagt sport bij aan de preventie van jeugdoverlast en dus aan veiligheid. Sport kan ook als middel in de zorg gebruikt worden en kan op een natuurlijke en prettige wijze positief bijdragen aan de (re)integratie en verbinding in de wijk.

Samenwerking tussen sectoren zoals sport, jeugdhulp en onderwijs is essentieel bij het creëren van een gezonde, kansrijke en veilige omgeving voor onze jeugd. Samen kunnen jeugdorganisaties en sportorganisaties elkaar aanvullen en versterken. En samen kunnen ze eraan werken dat zoveel mogelijk kinderen en jongeren in Rotterdam sporten in een sociaal veilige omgeving, waarbij opgroei- en opvoedkansen en problemen bespreekbaar zijn en waar nodig problemen vroeg worden gesignaleerd en opgevolgd door een passende actie. Samen maken wij Rotterdam sterker omdat de jeugd dat verdient!

Onno de Zwart,
Directeur Jeugd, Gemeente Rotterdam

GOAL!

JEUGDPROFESSIONALS EN SPORTBEGELEIDERS SAMEN VOOR ÉÉN DOEL

ONDERZOEK

Lokale en landelijke overheden zetten sport en bewegen steeds vaker in als middel om maatschappelijke doelen te bereiken. De politieke en publieke verwachtingen ten aanzien van de opbrengsten zijn hooggespannen.

Szabinka Dudevszky en Toby Witte, Kenniscentrum Talentontwikkeling

KIJK VOOR AANVULLENDE
INFORMATIE BIJ DIT ARTIKEL
OP DE WEBSITE

Sport, is de aanname, is goed voor de fysieke en mentale gezondheid, voor de leerprestaties, tegen schooluitval, voor de sociale cohesie. Zeker voor de sociale ontwikkeling van jeugdigen worden positieve effecten verwacht.

Uit (inter)nationaal onderzoek van onder andere het Verwey-Jonker Instituut, blijkt echter dat we van sportdeelname aan sich geen eenduidige positieve effecten mogen verwachten. Sport kan een bijdrage leveren aan de sociale ontwikkeling van jongeren, maar dat is afhankelijk van de context waarbinnen de sportactiviteiten worden aangeboden.

De basis van deze context is een positief pedagogisch klimaat op sportclubs en op straten en pleinen in de wijk. Hier creëren vrijwillige en professionele begeleiders tevens een veilig klimaat waar zorgsignalen worden opgemerkt en adequaat worden behandeld. De maatschappelijke opbrengsten van sportparticipatie worden groter naarmate de sportbegeleiders beschikken over de juiste pedagogische competenties en zij een pedagogische relatie aangaan met de jeugd. Zij hebben daarbij aandacht voor het ontwikkelen en stimuleren van skills bij jongeren die ook van belang zijn in hun verdere leven buiten de sport. Een voorwaarde om dit alles te bereiken is dat er een hechte samenwerking tussen sportverenigingen en jeugdhulp- en welzijnsorganisaties tot stand komt. Dit geldt zeker voor het coachen van jongeren in kwetsbare posities, omdat de sportdeelname van deze risicogroep achterblijft.

Rotterdams sport- en jeugdbeleid

Het gemeentebestuur Rotterdam heeft zich in de Sportnota 2016 en het Uitvoeringsprogramma Sport 2011-2014 hierbij aangesloten. De stad zet sport nadrukkelijk in bij het aangaan van stedelijke opgaven op de domeinen sociaal en veilig. De ambities zijn gericht op het realiseren van een vitale sport- en beweegcultuur in de wijken, met maatwerk voor doelgroepen die nog weinig aan sport doen. Ruim de helft van de Rotterdamse jeugd woont in een achterstandswijk en bijna een vijfde groeit op in een gezin dat afhankelijk is van een uitkering. De gezondheid in deze wijken is significant laag, evenals de sportparticipatie. Het is geen eenvoudige opgave om deze jongeren - waaronder hardnekkige zorgmijders - binnen te halen, te houden en te coachen naar sport, onderwijs en/of werk. Voor deze kwetsbare jongeren kunnen sportclubs een belangrijke schakel vormen in de jeugdhulpverlening en preventie van overlast of criminaliteit.

Om dit te verwezenlijken is een structurele en stevige samenwerking (alsmede financiering) met alle directe en indirect belanghebbenden noodzakelijk. Dit streven valt samen met de transitie en transformatie van het sociale domein naar de gemeenten, ingezet met de decentralisatie Jeugdzorg, de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Participatiewet. Het stimuleert jeugdzorg- en welzijnsinstellingen meer dan voorheen de krachten uit de samenleving aan te spreken en te activeren, over de grenzen van de eigen professie heen te kijken en samenwerking te zoeken met (sport)verenigingen, wijknetwerken en vrijwilligers. De Gemeente Rotterdam heeft de ambitie kwetsbare jongeren te helpen op weg naar zelfstandigheid. In het Nieuw Rotterdams Jeugdstelsel 2015-2018 wordt duidelijk dat ook de sportverenigingen daarbij een belangrijke rol kunnen spelen.

Een samenhangende inzet van sport

Het door SIA RAAK gesubsidieerde project GOAL! is in januari 2013 van start gegaan met een innovatievraag uit de praktijk. De Rotterdamse instelling voor jeugdhulp FlexusJeugdplein en de welzijnsinstelling Thuis Op Straat zagen mogelijkheden voor het inzetten van sport bij hun werkzaamheden voor de jeugd. Rotterdamse sportverenigingen, ondersteund door Rotterdam Sportsupport, zochten op hun beurt aansluiting bij het sociale domein. Maar hoe geven sociale jeugdprofessionals en (vrijwillige) sportbegeleiders vorm aan een samenhangende inzet van sport, zodat er daadwerkelijk positieve bijdragen aan de sociale ontwikkeling van (risico)jongeren worden gerealiseerd? In een gezamenlijk consortium met Hogeschool Rotterdam, het Verwey-Jonker Instituut en in samenwerking met de gemeente, hebben de bovengenoemde partners zich verbonden om deze vraag te beantwoorden.

Onderzoekspilots

Het onderzoek is gestart in de wijk Hillesluis in Rotterdam Zuid. In drie pilotteams, samengesteld uit kennis- en praktijkpartners, is de vraag van GOAL! als volgt uitgewerkt:

1. Signaleren, motiveren en doorverwijzen. In deze pilot zijn een signaleringsinstrument en een training ontwikkeld om (vrijwillige) sportbegeleiders te ondersteunen in het signaleren van en omgaan met zorgwekkende signalen rond het veilig opgroeien van jeugdleden. De training biedt handvatten voor het aangaan van een motiverende dialoog met jongeren en voor het doorverwijzen naar hulpverlening in de wijk, indien wenselijk.
2. Sportpedagogische competenties: In deze pilot zijn een observatie-instrument en training ontwikkeld gericht op het versterken van de pedagogische competenties (kennis, houding, vaardigheden) van (vrijwillige) sportbegeleiders in een cyclisch feedbackproces.
3. Samenhang en samenwerking: Pilot 3 biedt een nauwgezette analyse van de praktijkervaring met het ontwikkelen van samenwerking tussen jeugdhulpverlening en sport aan de hand van het binnen GOAL! ontworpen theoretische Raamwerk succesvolle sportinterventies voor risicojongeren.

Naast de kennis en instrumenten van de pilotteams is in opdracht van GOAL! een film ontwikkeld met inspirerende verhalen uit de praktijk van taekwondo-vereniging Abdel-Kwan, Hockeyclub Feijenoord en Thuis Op Straat Hillesluis. Bevoegen sportbegeleiders, pedagogen en jongeren zelf laten zien wat sport kan betekenen. De trainingen en instrumenten zijn vrij downloadbaar vanaf de site www.goalrotterdam.nl. Ook de film is via de website te bekijken.

Uit het GOAL! onderzoek blijkt dat het in de Rotterdamse praktijk niet ontbreekt aan de wil en het enthousiasme om samen voor één doel te gaan. De sportbegeleiders lijken hierin verder te zijn dan sociale jeugdprofessionals, die zeer in beslag genomen zijn door de transformatie van hun werk. In de opleidingen van Hogeschool Rotterdam hebben sport en sociale jeugdprofessionals elkaar in ieder geval gevonden. En de gemeente biedt middels het in 2014 gestarte project 'Sport in de jeugdketen' kansen op doorontwikkeling en verduurzaming van de samenwerking.

De ervaring die wij als Kenniscentrum Talentontwikkeling van Hogeschool Rotterdam met GOAL! hebben opgedaan, is niet alleen van waarde voor de sociaal-agogische en pedagogische opleidingen in het (hoger)beroepsonderwijs, maar evenzeer voor de praktijk en beleid. Want sociale professionals en sportbegeleiders hebben een gedeeld belang om in wijken en buurten te werken aan een samenhangende sportpedagogische context.

Tot slot, wensen we u veel plezier met het Magazine GOAL!, waar de kennis en praktijkervaringen bijeen zijn gebracht. We danken SIA-RAAK, alle consortiumleden en praktijkpartners voor de gezamenlijke inspanningen.

COLUMN

SPORT als SOCIAAL BELEID: wie houdt de score bij?

Het geloof in de maatschappelijke waarde van sport is inmiddels zo algemeen geaccepteerd dat bijna niemand er meer aan twijfelt. Sociologen noemen dat een 'axioma': een zelf-evidente waarheid. Het spreekt toch voor zich dat sport goed is voor de sociale vaardigheden van jongeren? En sport 'verbreedert' nietwaar? Sport wordt dan ook meer dan ooit aangegrepen als sociaal beleidsmiddel in grootstedelijke settings. Niet alleen ter gezondheidsbevordering maar juist ook om gedrags-, achterstands- of sociale problematiek tegen te gaan. In vrijwel elke achterstands- buurt organiseren het lokale jeugdwerk of sportbuurtwerkers voetbaltoernooien, vechtsportlessen of sportieve pleinactiviteiten. Dit om 'risicojongeren' positief gedrag aan te leren maar ook om de sociale cohesie onder volwassenen te bevorderen.

Maar hoe verhouden dergelijke ideaalbeelden zich tot de werkelijkheid? Over de sociale effecten van sportbeoefening is een grote hoeveelheid onderzoek verschenen. En die onderzoeken relativeren toch wel het een en ander. Allereerst moeten we concluderen dat sport een veel minder grote impact heeft op het gedrag van kinderen en adolescenten dan veelal wordt aangenomen. Er is nauwelijks een verband tussen sport en (pro)sociale ontwikkeling van jonge mensen.

Sport speelt dus slechts een marginale rol in het emotioneel welzijn en gedragingen van jongens en meisjes: hierin zijn vooral andere factoren bepalend. Ga maar na: voor sommigen was de gymles vroeger op school een welkom tussendoortje, voor anderen een gruwel. Bovendien is er nooit een direct verband gevonden tussen sporten in de jeugd - ongeacht de duur en intensiteit - en afwijkend en crimineel gedrag in de (vroege) volwassenheid.

Ook over de plausibiliteit van sport als ontmoetingskader kunnen we kort zijn. Veel studies schetsen een beeld dat op sommige punten ver verwijderd is van beleidsassumpties hieromtrent. Hoewel de diverse playgrounds in Nederland volop gebruikt worden, zijn ze niet de 'vanzelfsprekende ontmoetingsplekken' zoals beleidsmakers en bestuurders ze graag zouden zien. De voorzieningen worden vrijwel uitsluitend gebruikt door allochtone jongens die reeds bestaande vriendschapsbanden op de veldjes bestendigen: echt nieuwe contacten worden er niet gesmeed, laat staan dat die plaatsvinden tussen volwassenen.

Betekent dit dat de score van sport als sociaal beleid op 0 staat? Nee. Zeker in de krappe achterstandswijken is het goed dat er sportvoorzieningen zijn voor jongeren om te bewegen.

En via die voorzieningen en activiteiten kunnen jongeren die wel wat extra ondersteuning nodig hebben, worden bereikt door professionals. Maar de intrinsieke waarde van sport als sociaal beleid moet niet worden overschat. Het is geen panacee, en er bestaan in dit verband belangrijke verschillen tussen tussen sporten onderling. Kickboksen is echt wat anders dan een potje tennis. Dergelijke nuancering wordt in beleidskringen nog onvoldoende gemaakt. De socioloog Fred Coalter schreef in 2007 het boek *A wider role for sport. Who's keeping the score?*, waarin hij eveneens pleit voor een kritische analyse van sport als overheidsbeleid. Laten we dus als het gaat om de maatschappelijke waarde van sport ons niet te snel meeslepen door idealen, maar - in de geest van Coalter - zorgvuldig de score bijhouden.

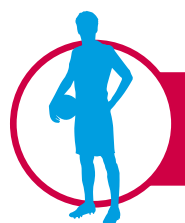

Vasco Lub is zelfstandig onderzoeker bij Bureau voor Sociale Argumentatie.

SUCCESVOLLE sportieve interventies voor RISICOJONGEREN

De sportvereniging of sportactiviteiten op het plein en in de wijk zijn voorbeelden van informele netwerken waarin de jeugd zich begeeft. Het zijn dit soort informele netwerken die, als het aan de Gemeente Rotterdam ligt, de toekomstige partners zijn van de wijkteams in de begeleiding van (risico)jeugd.

Niels Hermens, Verwey-Jonker Instituut

KIJK VOOR AANVULLENDE INFORMATIE BIJ DIT ARTIKEL OP DE WEBSITE

Binnen het SIA RAAK project GOAL! is geëxperimenteerd met de inzet van sport voor de sociale ontwikkeling van risicojongeren. Vanwege het experimentele en ontwikkelingsgerichte karakter van GOAL! is voorafgaand de vraag gesteld: wat zijn factoren die bijdragen aan het succes van sportieve interventies voor risicojongeren van 12 tot 23 jaar?

Sportieve interventies voor risicojongeren

Sportieve interventies voor risicojongeren verschillen in inhoud, doelgroep en doelstelling. Zo zijn er sportieve interventies gericht op een positief opvoed- en opgroei-klimaat op plekken waar risicojongeren opgroeien. Thuis Op Straat organiseert in achterstandswijken sport- en spelactiviteiten vanuit de gedachte dat dit bijdraagt aan een positief opgroei-klimaat in deze wijken. Een ander voorbeeld van zo'n interventie is de ondersteuning van Rotterdam Sportsupport aan sportverenigingen bij het verzorgen van een positief pedagogisch klimaat. Een groot deel van de sportieve interventies voor

risicojeugd valt onder de noemer preventieve sport-interventies. We spreken van dit type interventies als jeugdprofessionals jongeren stimuleren te gaan sporten bij een sportvereniging of deel te nemen aan informele sportactiviteiten. Het gaat hierbij om jongeren die een verhoogd risico lopen op probleemgedrag en/of sociale uitsluiting, maar waarbij van dit probleemgedrag of sociale uitsluiting nog geen of in beperkte mate sprake is. Denk bijvoorbeeld aan een meisje dat door concentratieproblemen tijdelijk minder goed presteert op school, of aan een jongen die overbelast is doordat hij wordt opgevoed door een alleenstaande vader met psychische klachten. Een voorbeeld van de preventieve inzet van sport is dat de leden van een wijkteam de jongeren in hun caseload stimuleren te gaan sporten. De laatste groep sportieve interventies voor risicojeugd richt zich op het aanpakken van problemen. Bij zulke sportinterventies wordt sport gericht ingezet als een onderdeel van een jeugdhulptraject. Zo zijn er sportprogramma's waarbij de jongeren individuele sporttrainingen krijgen van trainers die vooral aandacht besteden aan de ontwikkeling van vaardigheden en eigenschappen zoals zelfcontrole en zelfvertrouwen. Kortom, sportieve interventies voor risicojeugd zijn mogelijk binnen verschillende lagen van de interventiepiramide van de jeugdsector (Van der Klein e.a. 2011; Hermens & Gilsing, 2013).

Verschillende interventies, generieke succesfactoren

Ondanks dat de inhoud, doelgroep en doelstelling van sportieve interventies voor risicojongeren sterk kunnen verschillen, zijn er generieke elementen die bijdragen aan het succes van deze interventies. Op basis van een literatuurverkenning hebben wij vanuit het Verwey-Jonker Instituut, voor het project GOAL! een raamwerk ontwikkeld met deze generieke succesfactoren. Het doel van het raamwerk was het

consortium van GOAL! te ondersteunen met het onderzoeken en ontwikkelen van sportieve interventies voor risicojongeren.

De basis voor deze generieke succesfactoren is het Healthy Alliances (HALL) raamwerk, dat is ontwikkeld door wetenschappers van Wageningen Universiteit (Koelen, Vaandrager & Wagemakers, 2012). Het HALL raamwerk kent drie clusters van factoren die de samenwerking tussen organisaties beïnvloeden. Deze clusters zijn persoonlijke factoren, institutionele factoren en factoren rond de organisatie van de samenwerking. Deze clusters van succesfactoren passen goed bij sportieve interventies voor risicojeugd, omdat het succes van deze interventies wordt bepaald door:

- De inbreng van de coaches en de jeugdprofessionals (persoonlijke factoren);
- De manier van werken van de jeugdorganisaties en de sportorganisaties (institutionele factoren);
- De manier waarop de samenwerking wordt begeleid (organisatie van de samenwerking).

De basis van succesvolle sportieve interventies voor risicojongeren is de samenwerking tussen jeugdprofessionals en mensen uit de sport (Buysse, Duijvestijn & Delnoij, 2010; Hermens & Gilsing, 2013).

JURIDISCHE EN KLINISCHE INTERVENTIES

Interventies GOAL! binnen de interventiepiramide van de jeugdsector (Van der Klein e.a. 2011)

RAAMWERK VOOR GOAL!

INTERVENTIES

Indicatoren institutionele factoren

- De sportorganisaties weten, met hulp van de organisaties uit de jeugdsector, met wie zij contact kunnen opnemen als zij problemen of risicofactoren signaleren bij deelnemende jeugdleden.
- Bij de organisaties uit de jeugdsector is, met hulp van de sportsector, kennis van de sportaanbieders in de gemeente die openstaan voor risicojongeren en die weten hoe met deze groep om te gaan.
- De organisaties uit de jeugdsector en de sportsector werken samen vanuit hun eigen doelstellingen en kernfuncties, het is niet de bedoeling dat ze elkaars functie overnemen.
- De organisaties uit de jeugdsector ondersteunen de sportprofessionals en sportvrijwilligers bij het verzorgen van een positief opvoed- en opgroei-klimaat, het signaleren van opvoed- en opgroei-problemen en het opvangen en begeleiden (in de sport) van risicojongeren.

Indicatoren persoonlijke vaardigheden

- Er is bij de betrokken sportbegeleiders (professionals en/of vrijwilligers) en jeugdprofessionals voldoende basis voor de samenwerking. Afgaande op het HALL raamwerk is het belangrijk dat zij ervaring hebben met samenwerking, gemotiveerd zijn voor de samenwerking, het gevoel hebben invloed te hebben op de resultaten van de samenwerking en een open houding hebben ten opzichte van de andere betrokken personen en organisaties.
- De sportleiders hebben een coachende relatie met de deelnemende jeugd.
- De sportleiders en de jeugdprofessionals zetten het welzijn, het plezier en succeservaringen van de jeugdigen centraal tijdens het sporten, zodat er een motivatiegericht klimaat ontstaat.
- De sportleiders herkennen signalen van problemen op verschillende leefgebieden en verwijzen indien nodig door naar professionele organisaties uit de jeugdsector.
- De sportleiders en de jeugdprofessionals werken met de jeugdigen aan de ontwikkeling van vaardigheden die zij ook kunnen gebruiken buiten de sport, zoals het bereiken van doelen en doorzettingsvermogen.
- De sportbegeleider heeft kennis van de achtergrond en de leefwereld van de doelgroep.

Procesindicatoren voor succesvolle samenwerking tussen jeugdsector en sportsector

- De organisaties uit de jeugdsector en de sportsector houden rekening met de verschillen tussen organisaties uit beide sectoren (beleid & visie): intern versus extern gericht, korte termijn doelen en lange termijn doelen.
- Vanuit bestuurlijk niveau is bij de organisaties uit de jeugdsector en de sportsector draagvlak voor samenwerking en wordt dit gestimuleerd door de partijen in de praktijk aan elkaar te verbinden.
- Een onafhankelijke coördinerende partij – of een of meerdere grenswerkers – bewaakt de grenzen van de betrokken organisaties en zorgt ervoor dat de sportorganisatie de sport blijft organiseren en de organisatie uit de jeugdsector de zorg voor de jeugd.
- Er is sprake van een flexibele tijdsplanning. Dit is in het bijzonder belangrijk als vrijwilligers betrokken zijn bij de sportactiviteiten in de wijk of bij de vereniging.
- Er is een duidelijke rolverdeling en verdeling van verantwoordelijkheden tussen de sportorganisatie en de organisatie uit de jeugdsector.
- De samenwerking wordt geformaliseerd en zichtbaar gemaakt.

Persoonlijke factoren

Voor succesvolle sportieve interventies voor risico-jeugd is het allereerst nodig dat (vrijwillige) sportbegeleiders, sportbuurtwerkers, jongerenwerkers en jeugdhulpverleners van de wijkteams positief zijn over dit soort interventies (houding en motivatie). Jeugdhulpverleners beseffen dat sportdeelname belangrijk is voor de ontwikkeling van risicojeugd. Jongerenwerkers gebruiken sport en spel bij hun programmering van aanbod in de openbare ruimte en sportverenigingen willen iedereen – ook risicojeugd – een plek geven om te sporten. Hiernaast is ervaring nodig met samenwerking met mensen uit de andere sector. Wanneer jeugdprofessionals nooit eerder hebben samengewerkt met mensen uit de sport en andersom, is logischerwijs tijd nodig om aan elkaar te wennen. Hoe beter de partijen elkaar kennen, hoe groter de kans op succes.

Een persoonlijke factor om langer bij stil te staan is het gevoel dat de betrokkenen hebben dat zij de inhoud en het resultaat van de interventie kunnen beïnvloeden. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de vraag of jeugdhulpverleners erop vertrouwen dat zij jongeren kunnen motiveren om te gaan sporten. Voor de sportbegeleiders geldt dat dit gevoel toeneemt wanneer zij pedagogisch vaardig zijn. Dit wil zeggen dat zij in staat zijn om met de jongeren zowel een vriendschappelijke als een coachende relatie op te bouwen en succeservaringen te creëren in een klimaat waarin plezier en persoonlijke ontwikkeling centraal staan (Haudenhuyse, Theeboom & Coalter, 2012; Smith, Cumming & Smoll, 2008).

Institutionele factoren

Jeugdorganisaties en sportorganisaties verschillen qua beleid, visie en financieringsbronnen. De meeste sportorganisaties hebben als hoofddoel het verzorgen van sportactiviteiten voor de eigen leden. Daardoor zijn sportorganisaties vaak intern gericht. Een deel van de sportorganisaties echter, zoals de Rotterdamse Sportplusverenigingen, zoekt steeds meer samenwerking met jeugdorganisaties. Soms uit de intrinsieke motivatie te willen bijdragen aan de samenleving, soms omdat de financiële of maatschappelijke situatie hierom vraagt. Het is hoe dan ook belangrijk om in de samenwerking het eigen karakter van de sport te behouden. Het is mogelijk juist dit karakter, dat wordt bepaald door de passie van de vrijwilligers en de informele en gelijkwaardige organisatiecultuur en –structuur (Boessenkool, Waardenburg & Lucassen, 2011; Janssens, 2011), dat in de ogen van professionals en beleidsmakers de sport tot zo'n waardevol informeel netwerk maakt. Organisaties in de jeugdsector hebben andere doelstellingen, vaak gekoppeld aan het vergroten van het toekomstperspectief van de jeugd. Om dit te bereiken moet de jeugdprofessional samenwerken met gezinnen, scholen en andere netwerken of organisaties die betrokken zijn bij een jongere. Het werken in de nieuwe wijkteams stimuleert dit samenwerken.

Er zijn ook overeenkomsten tussen de sportsector en de jeugdsector. Beide kennen een relatief informele cultuur en hanteren in meer of mindere mate informele werkwijzen. Sportorganisaties en jeugd-

organisaties houden zich beide bezig met talentontwikkeling van jeugd.

Organisatie van de samenwerking

De gedachte achter het HALL raamwerk, de kapstok voor de succesfactoren voor sportieve interventies voor risicojeugd, is dat de persoonlijke en de institutionele factoren relatief vaststaan. Het kost tijd en energie om de potentie van samenwerking met sport bij jeugdprofessionals op het netvlies te krijgen, evenals het versterken van pedagogische vaardigheden bij sportbegeleiders. Verder vraagt het bij een deel van de sportverenigingen een cultuurslag om open te staan voor pedagogische ondersteuning of het opvangen van risicojeugd.

Daarnaast bevat het HALL raamwerk zeven concrete wetenschappelijk getoetste factoren op het niveau van de organisatie van de samenwerking. Dit zijn (1) een neutrale leider van het consortium die de verschillende organisatiesculturen begrijpt, (2) een flexibele tijdsplanning, (3) een gedeelde missie, (4) een duidelijke rolverdeling en verdeling van verantwoordelijkheden, (5) bouwen op de capaciteiten van de verschillende organisaties, (6) een duidelijke communicatiestructuur en (7) zichtbaarheid van de samenwerking en de resultaten ervan. Het idee is dat door te sturen op deze factoren, kan worden omgegaan met de relatief vaststaande persoonlijke en institutionele factoren.

Voor sportieve interventies voor risicojongeren waarbij jeugdprofessionals en (vrijwillige) sportbegeleiders

met elkaar samenwerken, zijn een aantal van deze factoren belangrijk. Allereerst zijn een of meerdere centrale coördinerende professionals nodig. Deze zorgen voor stabiliteit, vertrouwen en contacten tussen de betrokken organisaties. Ten tweede is een duidelijke verdeling van taken en verantwoordelijkheden belangrijk. De sport is goed in het organiseren van de sport en moet dit ook blijven doen, eventueel met wat pedagogische ondersteuning van een jeugdprofessional. Het belangrijkste hierbij is dat de sport niet een hulpverleningsactiviteit wordt. Juist het feit dat alle jongeren samen sporten en het er niet toe doet of je elders gezien wordt als 'risicjongere', is een van de krachtige waarden van sport. Ten derde is de zichtbaarheid van de sportieve interventie belangrijk, bijvoorbeeld door het ondertekenen van een convenant of factsheets over de geboekte resultaten. Hierdoor blijven de verschillende partijen gemotiveerd en blijft draagvlak bestaan bij potentiële financiers.

Tot slot

De succesfactoren voor sportieve interventies voor risicojeugd zijn in het project GOAL! gebruikt bij het ontwikkelen, uitvoeren en volgen van de interventies. De factoren zijn natuurlijk ook relevant voor andere steden dan Rotterdam. Ook daar wordt steeds vaker buurtgericht gewerkt, zijn er vaak hoge ambities met betrekking tot de maatschappelijke inzet van sport en is er door de decentralisatie van de jeugdzorg aandacht voor samenwerking tussen de jeugdsector en de sport.

INTERVIEW

PETRA ELHALKY, jeugd- en gezinscoach van FLEXUSJEUGDPLEIN

Sportbegeleiders zijn er voor de sport en wij voor de hulpverlening.

Ik juich het toe als kinderen en jongeren die wij begeleiden gaan sporten. Zo hebben ze iets voor zichzelf en kunnen ze - zonder hun ouders - een andere wereld ontdekken. Of dat nu sport is, muziek of scouting, dat maakt me niet uit. Het gaat er om dat het past bij de interesse van het kind.

De Beverwaard in Rotterdam is een van de eerste wijken waar eind 2013 een wijkteam is gestart. We bieden ondersteuning aan gezinnen in hun eigen leefomgeving volgens de uitgangspunten van Het Nieuwe werken: aandacht voor de eigen kracht en verantwoordelijkheid van cliënten, samenwerken met informele netwerken en partners in de wijk.

Je merkt dat samenwerking in de wijk efficiëntere hulpverlening oplevert. Voorheen belde je iemand pas als het nodig was en had je geen idee wie wie was. Nu hebben we regelmatig contact met bijvoorbeeld de huisarts of de wijkagent. Je kent elkaar en kunt sneller en adequaat handelen.

Onze contacten met sportverenigingen zijn nog incidenteel. Soms gaat een collega mee naar de eerste training, als dit een kind helpt om over een drempel heen te stappen. Maar in het weekend zal dat niet zo snel gebeuren, dan is het aan de ouders en het eigen netwerk om mee te gaan.

Ik denk dat we in de toekomst steeds meer gaan samenwerken met de sportverenigingen hier. Daar kunnen we niet meer om heen, zeker niet nu we weten dat sport een meerwaarde kan hebben voor de sociale ontwikkeling. Bij Flexusjeugdplein is sport opgenomen in de intake, bij het wijkteam zit het nog niet in onze methodiek. Ik denk dat het helpt als een van onze teamleden aandachtfunctionaris sport wordt.

Dan weten wij de verenigingen te vinden en zij kunnen bij ons aankloppen als er problemen zijn met een of meerdere jeugdleden.

Ik vind overigens niet dat we op inhoudelijk niveau moeten gaan samenwerken. Natuurlijk, in sport kan je werken aan het zelfvertrouwen van jongeren of andere sociale vaardigheden maar sportbegeleiders zijn er voor de sport en wij voor de hulpverlening. Een trainer hoeft vooraf niet te weten wat er met een jongere aan de hand is. Op de sportvereniging moet hij juist zichzelf kunnen zijn, zonder stempeltje, buiten de sfeer van de hulpverlening. Ik vind dat wij pas in actie hoeven komen, als het echt nodig is.'

AK, SzD

Referenties

Boessenkool, J., Waardenburg, M. & Lucassen, J. (2011). *Toekomst van de sportvereniging: hoe nu verder?* In: Boessenkool, J., Lucassen, J., Waardenburg, M. & Kemper, F. (red.). *Sportverenigingen: tussen tradities en ambities*. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Boonstra, N. & Hermens, N. (2012). *Sport als medicijn*. In: Uitermark, J., Gielen, A.J. & Ham, M. (red.) *Wat werkt nu werkelijk? Politiek en praktijk van sociale interventies*. Amsterdam: Van Gennep.

Buysse, W., Duijvestijn, P. & Delnoij, M. (2010). *Sport als aangrijpingspunt voor gedragsverandering*. Tweede tussenrapportage: de resultaten van twee jaar sportzorgtrajecten. Amsterdam: DSP-Groep.

Haudenhuyse, R.P., Theeboom, M. & Coalter, F. (2012). *The potential of sportsbased social interventions for vulnerable youth: implications for sport coaches and youth workers*, *Journal of Youth Studies*, 15:4, 437-454.

Hermens, N. & Gilsing, R. (2013). *Sportclubs in de jeugdketen. Mogelijkheden van pedagogische ondersteuning van sportverenigingen*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Janssens, J.W. (2011). *De prijs van vrijwilligerswerk*. Professionalisering, innovatie en veranderingsresistentie in de sport. Lectorale rede. Amsterdam: HVA publicaties.

Klein, M. van der, Mak, J. & Gaag, R.S. van der (2011). *Professionals en vrijwilligers(organisaties) rond jeugd en gezin*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Koelen, M., Vaandrager, L., & Wagemakers, A. (2012). *The healthy alliances (HALL) framework: prerequisites for success*, *Family Practice*, 29: 132-138.

Smith, R.E., Cumming, S.P. & Smoll, F.L. (2008). *Development and validation of the Motivational Climate Scale for Youth Sports*. *Journal of Applied Sport Psychology*, 20:116-136.

Hockey op Zuid, een veilig sportklimaat

Met potlood, papier en een paar ogen op zoek naar sport-pedagogische competenties. Ik ben op bezoek bij Hockeyclub Feijenoord. Een nieuw veld en een klein, gezellig clubhuis gelegen aan de Laan op Zuid tussen de wijken Feijenoord, Kop van Zuid en de Afrikaanderwijk. Deze vereniging wil jeugdigen uit alle lagen van de bevolking enthousiast maken voor de hockeysport.

Hans van den Broek, Kenniscentrum Talentontwikkeling

Als ik aankom is Marianne druk bezig met regelen. Marianne is coördinator opleidingen en verzorgt alles op en rond de trainingen en wedstrijden: afstemming van de trainings-aanpak, contact met de ouders, regelen van begeleiders, meedoen met de trainingen. Daarbij is ze ook als sportpedagoog verbonden aan de club. Op het veld zie ik twaalf kinderen en twee trainers, Erik en Sylvia.

Samen met Marianne observeer ik de training. Ik zou graag willen weten wat trainers kunnen doen om een veilig klimaat te realiseren.

Erik noemt de kinderen vaak bij naam. Daarmee laat hij zien dat hij ze kent en vangt hij de aandacht van de individuele sporter. 'Hé, Ewoud, let op!' roept hij en zorgt er daarmee voor dat deze jongen bij de les blijft en niet gevaarlijk tussen andere spelers doorloopt.

Aan het eind van een oefening roept hij Soufian met de vraag of hij wil opruimen. 'Door de kinderen persoonlijk aan te spreken, vergroot hij de betrokkenheid van alle kinderen', legt Marianne uit. Na een halfuurtje is het wat rumoerig op het veld. Trainer Sylvia legt een oefening uit terwijl ze tegelijkertijd een aantal pionnen op een rijtje zet. De uitleg komt niet goed aan. Enkele kinderen zijn aan het eind van

het veld nog in discussie met elkaar over een gevaarlijke bal. Dan roept Erik iedereen bij elkaar, hij laat ze in het doel plaatsnemen en wacht tot Sylvia klaar is met het plaatsen van de pionnen. De rust is terug. Marianne legt uit wat ze gezien heeft: 'Als je een uitleg wilt geven, moet je zorgen dat het rustig wordt. Dat kan op verschillende manieren. Daarbij is organisatie van belang: materialen plaatsen, taken verdelen, de kinderen zo neerzetten dat je er zicht op hebt. Erik heeft dit net gedaan.' Erik geeft de kinderen een complimentje en legt uit dat het voor hem nu veel makkelijker is om de nieuwe oefenvorm uit te leggen. 'Kinderen leren zo te luisteren als de trainer iets te vertellen heeft. Andersom ook trouwens. De trainers moeten ook luisteren naar de kinderen. Dat is een van onze omgangsregels', vult Mari-

anne aan. Met de omgangsregels zorgen we ervoor dat iedereen sportief en respectvol met elkaar omgaat. Bij een nieuwe oefening gaat het er ontspannen aan toe. Sylvia maakt grapjes. Erik doet zo nu en dan mee en daagt de kinderen uit om moeilijke bewegingen te maken. De training loopt op het einde, ik hoor gekreun. Ylmer grijpt naar zijn schenen en begint te schelden op Djenne, die hem net vol raakte met zijn stick. Nu grijpt Marianne in. Ze nodigt beide heren uit naar de kant. Ze vraagt wat er gebeurd is en laat de jongens even koeren. Dan vraagt ze of Ylmer zijn scheenbeschermers aan heeft. 'Vergeten', sputtert hij na. Marianne wijst op een belangrijke regel die voor en na de training telkens wordt herhaald: zorg voor beschermende kleding. Ylmer moet bekennen dat hij in de fout is gegaan. Als Djenne hem zijn excuses aanbiedt voor de onbesuisde slag, is het leed snel geleden. De jongens rennen alweer het veld op. Aan het eind van de training roept Sylvia de groep nog eens bij elkaar. 'Jullie hebben lekker getraind vandaag. Zorgen jullie volgende keer allemaal voor

scheenbeschermers? Je hebt nu gezien wat er kan gebeuren. Djenne en Ylmer, helpen jullie mij samen nog even met opruimen? Tot volgende week.' En zo wordt deze training ordelijk en plezierig afgesloten. 'Dus zo zorgen sportleiders voor een veilig sportklimaat?' vraag ik. 'Ja en nee', zegt Marianne. We hebben gezien dat de sportleiders de kinderen bij hun naam noemen, rust op het veld brengen, ontspannen zijn, omgangsregels duidelijk maken, zorgen voor fysieke veiligheid, samenwerken en ordelijk afsluiten. 'Maar een belangrijke voorwaarde daarvoor is ook een goede pedagogische relatie', zegt Marianne. 'Zal ik daar bij het tweede kopje koffie dieper op ingaan?'

Meer over
sportpedagogiek
en de functie van
sportpedagoog
op pagina 26

SPORT in de JEUGDKETEN

Gemeenten zijn sinds 1 januari 2015 verantwoordelijk voor het bieden van hulp dicht bij huis aan al hun inwoners. Het gaat om nieuwe taken en verantwoordelijkheden die horen bij de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Jeugdwet en de Participatiewet.

Lyne Blanchette, Gemeente Rotterdam

Een nieuwe paradigma

In Rotterdam geeft het Nieuwe Rotterdams Jeugd-stelsel (NRJ) uitvoering aan de nieuwe Jeugdwet. De kernbegrippen zijn een terugtrekkende overheid en het stimuleren en faciliteren van de 'civil society'. De ambitie is:

- Het stimuleren van de eigen kracht van de burger (zelfredzaamheid);
- Het betrekken en benutten van het eigen netwerk van de burger (samenredzaamheid). Onder het netwerk worden zowel familie, vrienden en burens verstaan, maar ook informele netwerken zoals (sport)verenigingen en religieuze gemeenschappen;
- Het reduceren van (zorg)kosten.

Het gaat dus niet alleen over een transitie oftewel het decentraliseren van rijkstaken naar de gemeenten, maar vooral over een transformatie met nieuwe werkwijzen en nieuwe aanpakken uitgevoerd door breed georiënteerde professionals o.a. werkzaam in wijknetwerken en wijkteams.

Hoe passen sport en sportverenigingen in het nieuwe beleid?

In Rotterdam komt ruim 60 procent van de kinderen tussen de zes en twaalf jaar wekelijks op een sportvereniging. De sportvereniging is de vrijetijdsetting waar grote aantallen jongeren te vinden zijn. Sport biedt mooie kansen voor het opgroeien en participatie van kinderen en jongeren:

- Het draagt bij aan de fysieke gezondheid, psychische en sociale ontwikkeling alsmede de zelfredzaamheid van jongeren;
- Het biedt mogelijkheden voor ouderbetrokkenheid (brengen, halen, vrijwilligerstaken). De sportvereniging is een ontmoetingsplek waar opvoeders met elkaar in gesprek kunnen en samenredzaamheid en sociale cohesie bevorderd worden;
- Zorgsignalen kunnen door sportbegeleiders tijdig worden opgepikt en zo nodig met ouders en jeugdprofessionals worden besproken, waarna passende hulp kan worden aangeboden;

- Sportinterventies kunnen worden ingezet als onderdeel van de zorg (denk aan weerbaarheid-interventies, agressieregulatie).

Maar 'what's in it' voor de sportverenigingen?

Er is bij sportverenigingen behoefte aan ondersteuning bij opvoedingsvraagstukken. Sportverenigingen willen professionele ondersteuning wanneer zij problemen bij kinderen signaleren of sporten met kinderen die specifieke hulp of begeleiding nodig hebben. Daarnaast vragen terugkerende incidenten in de sport om een intensievere aanpak gericht op het creëren van een veilig sportklimaat. In de afgelopen jaren zijn er, zowel in Rotterdam als landelijk, positieve ervaringen opgedaan met pedagogische ondersteuning van de sportverenigingen.

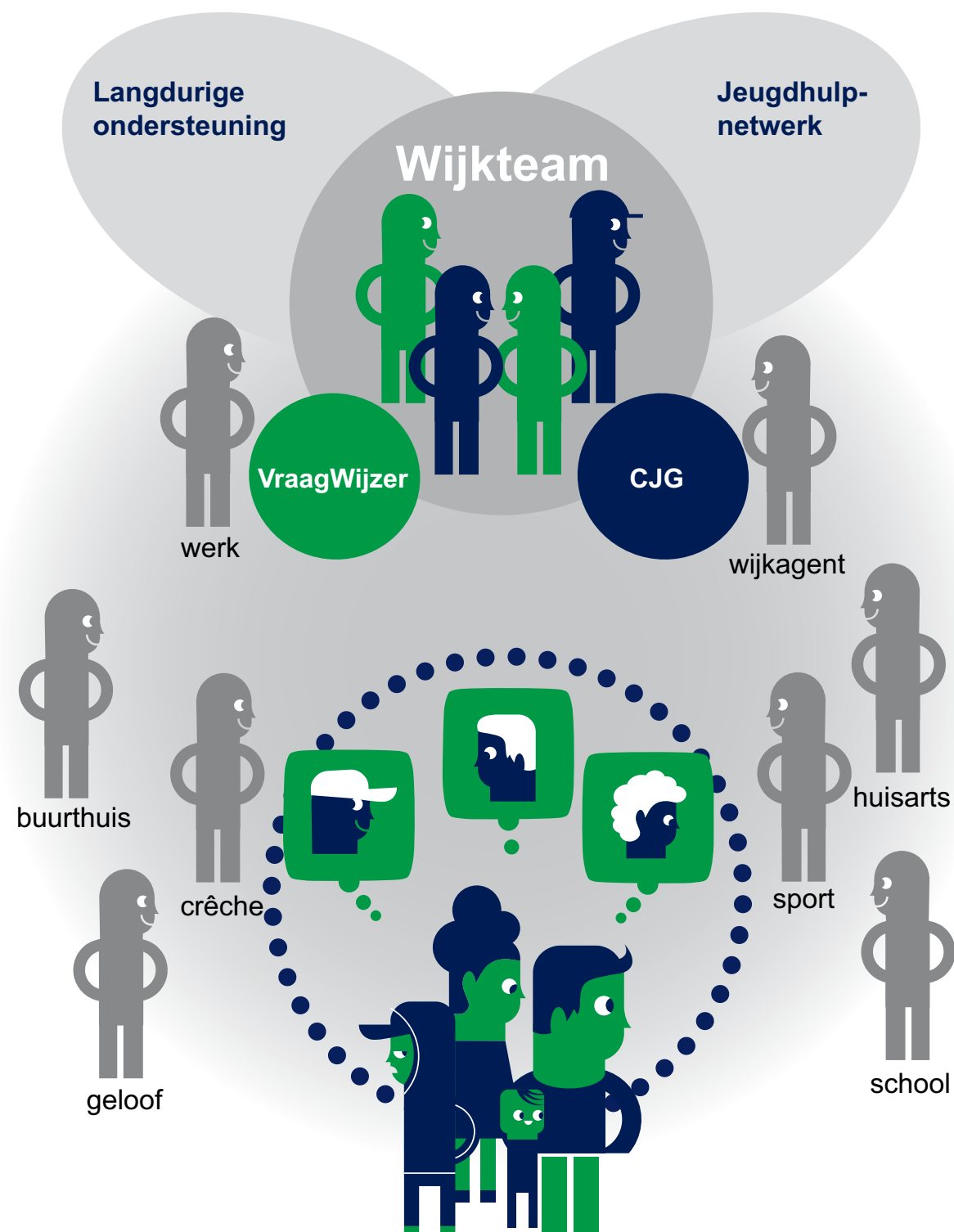
In Rotterdam vormt deze veranderende context de aanleiding voor het project 'Sport in de jeugdketen' met als doel de structurele en duurzame verbinding tussen sportverenigingen en (jeugd)wijkpartners te stimuleren en te faciliteren.

'Sport in de jeugdketen' richt zich op:

- a) Het bieden van een kansrijk opvoed- en opgroei-klimaat op de sportvereniging;
- b) Het toeleiden van jongeren in kwetsbare posities naar sport door jeugdprofessionals;
- c) De sportvereniging als vindplaats van opvoed- en opgroei-problemen;
- d) De inzet van sport als middel in de jeugdhulp.

Vanaf de start in 2013 is er nauwe samenwerking gezocht met GOAL!. Zo is dankbaar gebruik gemaakt van het theoretische Raamwerk voor sportieve interventies (zie pagina 10) voor het ontwerp van het project. We hebben vanuit de gemeente bijdragen geleverd aan de ontwikkeling van instrumenten voor signaleren, motiveren en doorverwijzen en zetten deze in bijvoorbeeld bij de training 'Contactpersoon zorgsignalen'. Zo vinden gemeente, sport en jeugdhulporganisaties elkaar om de samenwerking tussen sport en de jeugdketen te bestendigen.

Sportverenigingen en jeugd(hulp)organisaties hebben elkaar veel te bieden in een veranderend sociaal landschap!

Nieuw Rotterdams Jeugdstelsel 2015

Zorgzaam signaleren, motiveren en doorverwijzen

Pilot 1 van het project GOAL! heeft zich gericht op de eerste laag van de Interventiepiramide: de zorg voor een positief opvoed- en opgroei-klimaat. Doel van de Pilot was het ontwerpen van een overdraagbare interventie om de (vrijwillige) sportbegeleiders te versterken in het signaleren, motiveren en doorverwijzen. De doelstelling van de pilot sluit aan bij het actieprogramma Veilig Thuis en de Meldcode. Hoewel vrijwilligers wettelijk niet gebonden zijn aan de Meldcode, kunnen zij wel een belangrijke schakel zijn in het oppakken van zorgwekkende signalen.

Peter Vanhoof, Kenniscentrum Talentontwikkeling

KIJK VOOR AANVULLENDE INFORMATIE BIJ DIT ARTIKEL OP DE WEBSITE

Vooropgesteld werd dat de sportbegeleiders handvatten zouden krijgen om signalen op te merken en te interpreteren, de zorgen met betrokkenen te bespreken, hen zo proberen te motiveren tot het aanpakken van de moeilijkheden, om dan vervolgens op basis van de ingeschatte ernst soms wel en een andere keer niet door te verwijzen naar de hulpverlening. De pilot levert op deze wijze een bijdrage aan het veilig opgroeien in de stad. Dit echter zonder te veel te focussen op problemen en moeilijkheden, maar door de sportbegeleiders in eerste instantie te leren oog te hebben voor positieve kenmerken van jongeren en hun gedrag, voor het belang van een positief pedagogisch klimaat en een positieve relatie van de begeleider met hen. Aandacht voor het positieve en gezonde voorkomt een te eenzijdig negatieve kijk op jongeren.

Vragen uit het veld

Onderzoeken van een SIA-RAAK programma gaan uit van de vragen in de praktijk. Uit de door de pilot

georganiseerde focusgroepen met Rotterdamse sportpedagogen en sportbegeleiders, en de besprekingen met de partners van pilot 1 kwam naar voren dat de sportbegeleiders in de betrokken clubs veelal sensitief zijn en allerlei signalen oppikken. Vaak weten ze echter niet goed hoe te reageren wanneer ze zich zorgen maken om het welzijn van een kind of jongere. Als antwoord op deze constatering heeft het pilotteam twee trainingen ontwikkeld die niet enkel in de Rotterdamse context maar ook landelijk bruikbaar zijn. In dit artikel worden deze trainingen beknopt beschreven en wordt stil gestaan bij enkele gemaakte keuzes.

Oorspronkelijk idee was om de twee trainingen te ontwikkelen met als doelgroep de (vrijwillige) sportbegeleiders. Met het begrip (vrijwillige) sportbegeleiders verwijst pilot 1 naar vrijwilligers die betrokken zijn bij het sporten door jongeren in de sportclub, maar ook naar betaalde en opgeleide begeleiders van welzijnsverenigingen zoals de medewerkers van Thuis Op Straat. In de sportclub gaat het om de coach maar ook om bij voorbeeld de medewerkers in de kantine. Zij allen zien wat er leeft in de club en pikken signalen op. Tijdens het ontwikkelen van de trainingen is er voor gekozen om een training rond signaleren te ontwikkelen voor de sportbegeleiders en een aparte training voor de vertrouwenscontact-

'Ik probeer altijd ruim op tijd aanwezig te zijn voor de training. Ik ga dan in de kleedkamer zitten en praat mee met de meiden. Daar voel ik wat er leeft in de groep. Ik krijg een beeld van hoe ze met elkaar omgaan, hoe ze in hun vel zitten, hoe ze het op school doen of met de vrienden. Zo kan ik zien als iemand z'n sporttas niet in orde is, als een meisje het moeilijk heeft of als er conflicten zijn. Meestal kan ik er in de training wel iets mee, maar wat als ik mij echt zorgen maak over een van de meisjes?'

Loubna Taibi

Trainster, Taekwondovereniging Abdel-kwan

personen waarin ook het motiveren en doorverwijzen aan bod komen. Idee daarachter was dat alle vrijwilligers signaleren, maar dat het niet realistisch is te verwachten dat zij allen gaan motiveren en doorverwijzen. Laat de sportbegeleider zorgzaam signaleren en de signalen doorgeven aan de vertrouwenscontactpersoon, die de signalen kan inschatten en desgewenst vervolgstappen, het motiveren en het verwijzen, kan zetten.

Hier bepleit de pilot dat elke club iemand aanduidt die zich bekwaamt in het motiveren en het doorverwijzen naar de hulpverlening in de eigen wijk of gemeente: de vertrouwenscontactpersoon. Nog niet alle clubs hebben een vertrouwenscontactpersoon of een gelijkwaardige functie. De pilot wil graag een stimulans in die richting bieden en heeft daartoe een profiel opgesteld, dat hieronder wordt toegelicht.

Profiel van de vertrouwenscontactpersoon

Voor de functie van de vertrouwenscontactpersoon gaat het profiel van een onafhankelijk positie van de vertrouwenscontactpersoon ten aanzien van (het bestuur van) de club of organisatie. Idealiter wordt de contactpersoon een externe, iemand die geen andere functies of belangen heeft binnen de club of organisatie en die buiten interne discussies en spanningen staat. Wanneer de vertrouwenscontactpersoon aangesproken wordt door een van de clubmensen over signalen, dan gaat hij op discrete wijze in gesprek met degene die de signalen heeft doorgegeven en helpt een genuanceerd beeld te schetsen van de signalen en om daarbij feiten, observaties en interpretaties van elkaar te onderscheiden. Hiertoe kunnen de ontwikkelde signaleringskaarten gebruikt worden. Vervolgens overweegt de vertrouwenscontactpersoon of het wenselijk is om, eventueel samen met de sportbegeleider, naar aanleiding van de ontvangen signalen in gesprek te gaan met degenen over wie de signalen gaan. In dit gesprek met de jongere, de ouders en eventueel de sportbegeleider, kan de vertrouwenscontactpersoon de bezorgdheden vanuit de sportclub of organisatie aangeven, nagaan of die zorgen gedeeld worden, samen met de betrokkenen bekijken welke stappen wenselijk zijn en eventueel motiveren tot het effectief zetten van stappen. Mogelijke vervolgstappen zijn onder andere het toeleiden naar de plaatselijke hulpverlening of, bij ernstige zorgen en wanneer ouders niet openstaan voor een verwijzing, mogelijk een melding bij Veilig Thuis.

Op geregelde tijdstippen informeert de vertrouwenscontactpersoon het bestuur over het aantal en de aard van de dossiers (met respect voor de privacy van betrokkenen). Daartoe is vanuit de pilot een handzaam registratieformulier ontwikkeld. Bedoeling hiervan is dat bestuur op basis van deze informatie preventieve maatregelen kan nemen.

Een belangrijke randvoorwaarde voor het kunnen functioneren van de vertrouwenscontactpersoon, is dat de club een set van gedragsregels, een gedragscode of een uitgewerkte pedagogische visie heeft en uitdraagt. Dit betekent dat er een set van afspraken bestaat binnen de club over hoe men met elkaar omgaat en dat er een cultuur is ontwikkeld waarbij men elkaar aanspreekt als het nodig is.

'Ik werd gecontacteerd door een vrijwilliger van een club die nog geen vertrouwenscontactpersoon had. Hij maakte zich zorgen om een van de jeugdleden. De jongen deed nooit wat de vrijwilliger vroeg, begreep niet wat bedoeld werd en maakte voortdurend ruzie met de teamgenoten. Ik ben toen in gesprek gegaan met de jongen en de ouders. Vervolgens zijn wij samen naar het schoolmaatschappelijk werk gestapt. Daar werd een aantal zorgen herkend. Dit heeft ertoe geleid dat de jongen en zijn gezin gepaste hulp hebben gezocht en gevonden. De jongen heeft zich uiteindelijk kunnen handhaven in de club.'

Ineke Kalkman, pedagogisch adviseur
Rotterdam Sportsupport

Training 'Signaleren voor de (vrijwillige) sportbegeleiders'

Deze training ondersteunt (vrijwillige) sportbegeleiders bij het zorgzaam signaleren en bij het doorgeven van de signalen aan de vertrouwenscontactpersoon van de club. De training bestaat uit twee bijeenkomsten van elk twee uur, een relatief beperkte tijdsinvestering voor de sportbegeleider.

Tijdens de eerste bijeenkomst staat het oog hebben voor positieve kenmerken en krachten centraal. Daarnaast wordt meegegeven dat gedrag altijd meerdere mogelijke oorzaken heeft en dat het daarom nodig is om in gesprek te gaan met de jongere om zijn gedrag echt te kunnen plaatsen en begrijpen. Ter voorbereiding van de tweede bijeenkomst krijgen de deelnemers de vraag aan de slag te gaan met het geven van positieve feedback. Tijdens een try-out met sport en welzijnsbegeleiders (in opleiding) in Hillesluis werd deze opdracht positief gewaardeerd. De deelnemers hadden de ervaring dat het geven van meer positieve feedback aan de jongeren direct effect had op de jongeren en ook op hun relatie met hen.

In de tweede bijeenkomst worden de door pilot 1 uitgewerkte signaleringslijst en de samenwerking van de sportbegeleider met de vertrouwenscontactpersoon besproken. Pilot 1 heeft bestaande signaleringslijsten uit zorg, welzijn en onderwijs vertaald naar de specifieke setting van de sport. Mogelijke signalen worden geclusterd rond acht thema's:

- lichamelijk welzijn
- gedrag en emotie
- gedrag tegenover andere kinderen en jongeren
- gedrag tegenover ouders en andere volwassenen.
- gedrag dat kan wijzen op seksueel misbruik
- signalen bij ouders
- signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag door jongeren onderling
- signalen van seksueel grensoverschrijdend gedrag door sportbegeleiders

Hierbij wordt benadrukt dat de context, de frequentie en de combinatie van signalen belangrijk zijn bij het begrijpen ervan. Gesteld wordt dat één signaal vaak geen signaal is, dat meerdere signalen nodig zijn om je een beeld te kunnen vormen en dat mensen, zonder er erg in te hebben, al te snel gaan interpreteren. Uitdaging is om onderscheid te maken tussen feiten en observaties enerzijds en interpretaties anderzijds. Een signaleringskaart wordt aangeboden om signalen, maar ook uitzonderingen of tegenvoorbeelden, te ordenen. Doel is om de sportbegeleiders te helpen nauwkeurig te kijken en genuanceerd te denken.

Vervolgens wordt gesproken over wat te doen met de signalen en komen knelpunten en dilemma's aan bod. Hierbij wordt de concrete situatie van de deelnemers als uitgangspunt genomen: wat doe je als er nog geen vertrouwenscontactpersoon verbou-

den is aan de club of organisatie, hoe ga je ermee om als de club of organisatie nog geen uitgewerkt pedagogisch beleid of gedragscode heeft of als het bestaande beleid dode letter blijft, wat doe je als er een meningsverschil is over de ernst van de zorgen? Getracht wordt om de sportbegeleider handvatten te geven die helpen signalen te ordenen, samen te werken met de vertrouwenscontactpersoon, om het gesprek aan te gaan over de dilemma's en over de wenselijkheid om de functie van vertrouwenscontactpersoon in te vullen.

Training 'signaleren, motiveren en doorverwijzen voor vertrouwenscontactpersonen'

De tweede training, van vier bijeenkomsten van telkens drie uur, richt zich op (aankomende) vertrouwenscontactpersonen van de clubs en organisaties. In de eerste bijeenkomst komen het profiel van de vertrouwenscontactpersoon en het werken met de signaleringslijst aan de orde. Gesproken wordt onder andere over de positie, de rol en de wenselijke vaardigheden van de vertrouwenscontactpersonen, over de actuele situatie in de sportclubs of organisatie, de randvoorwaarden waaraan de organisatie dient te voldoen, over de wijze van rapporteren en over het omgaan met meningsverschillen met sportbegeleiders. Bij de bespreking van de signaleringslijsten komen de thema's die ook in de training voor sportbegeleiders aan bod kwamen, ter sprake.

De tweede bijeenkomst staat in het teken van het gesprek met de sportbegeleider die signaleert. Hierbij wordt de signaleringskaart voor de vertrouwenscontactpersonen aangereikt. De signalen van de sportbegeleider, de eigen ideeën of interpretaties daarbij en de geplande vervolgstappen worden opgeschreven. In deze bijeenkomst wordt ook bekeken waar de deelnemers in hun wijk of gemeente terecht kunnen voor een consult op het moment dat ze onzeker zijn over het inschatten van de betekenis van de gerapporteerde signalen en waar terecht kunnen als ze een kind, jongere of gezin willen toeleiden naar hulpverlening. In bijeenkomsten drie en vier worden voornamelijk gespreksvaardigheden geoefend.

Doel is om te komen tot een dialoog waarin samen met de jongere, en/of de ouders en eventueel de sportbegeleider gesproken wordt over de signalen, wat ze betekenen en hoe ermee kan worden

omgegaan. Belangrijk daarbij is dat de vertrouwenscontactpersoon het doel en verloop van het gesprek duidelijk toelicht. Het inzetten van meer creatieve werkvormen of het samen iets doen tijdens het gesprek, kan het gesprek gemakkelijker maken. Een empathische en reflectieve houding, kenmerkend voor de methode van de motiverende gespreksvoering, is helpend, zeker wanneer de vertrouwenscontactpersoon geconfronteerd wordt met weerstand van de jongere. In gesprek met jongeren zijn zaken als respectvol omgaan met de jongere, de ander op zijn gemak stellen en goed luisteren extra belangrijk. Gedurende de training wordt ook de suggestie gedaan aan de vertrouwenscontactpersonen om

samen intervisiegroepjes op te starten, zodat ze blijvend ervaringen en deskundigheid kunnen uitwisselen. Hiertoe wordt aangeraden om een procesbegeleider te zoeken en aan te stellen. Op die manier kan dan de verworven kennis worden geborgd.

De twee hier beschreven trainingen 'Signaleren voor de sportbegeleiders' en 'Signaleren, motiveren en doorverwijzen voor vertrouwenscontactpersonen' worden gepubliceerd via de website www.goalrotterdam.nl en staan gratis ter beschikking voor sportclubs en organisaties die rond deze thema's aan de slag willen gaan.

ONDERWIJS

Scoren buiten het speelveld!

Waar het om gaat ... Ieder mens heeft behoefte aan verbondenheid, competentie en autonomie. In een relatief arme en onveilige wijk als Hillesluis liggen deze behoeften niet voor het oprapen. Sociale (sportieve) voorzieningen kunnen inspringen op dit gemis, mits enkele voorwaarden aanwezig zijn. Zo is de rol van de professional, de trainer en zijn (of haar) relatie ten aanzien van de deelnemers van groot belang.

Christa Karels en Karin de Koning

Christa Karels en Karin de Koning hebben als studenten van de Masteropleiding Pedagogiek een afstudeeronderzoek verricht in opdracht van GOAL!. Het onderzoek richt zich op de voorwaarden in de pedagogische context voor een succesvolle sportinterventie voor jongeren in de wijk Hillesluis in Rotterdam.

'Als jij geen vertrouwen meer hebt met jongeren, geloof mij, dan kun je ze ook niet meer bereiken'

'Deze trainer sloeg op de tafel en op de muren en zei: "We gaan het doen!" Hij liet zelf zien dat hij ook gemotiveerd was. Dat is echt heel belangrijk'

'Caner maakt het niet uit of de trainer uit de wijk komt. Bij Mert is het eigenlijk hetzelfde, belangrijk is dat je de trainer goed kent.'

Het zijn enkele uitspraken van de jongeren uit ons onderzoek waaruit

het belang van de relatie tussen de trainer en teamleden naar voren komt. Een trainer die motiveert, die je belt als je niet meer komt opdagen, die je uitdaagt, en een trainer die het goede voorbeeld geeft. Dit zijn daden van betrokkenheid, van waaruit een 'relatie' tussen de trainer en de jongere kan ontstaan en daarmee een gevoel van verbondenheid.

Dit gezegd hebbende komen we terug bij 'een wijk als Hillesluis'. De wijk heeft jarenlang kunnen 'profiteren' van een verscheidenheid aan sociale voorzieningen voor jongeren. Jongeren konden gebruikmaken van het aanbod. Echter, ten tijde van het onderzoek (2013) vond een verschuiving plaats. In plaats van een aanbod waarvan gebruik gemaakt kon worden, moesten jongeren zelf gestimuleerd worden om te leren vragen naar wat zij wensten. Het beleid verschoof van

'aanbodgerichte' naar 'vraaggerichte' voorzieningen. De vraag is of in Hillesluis jongeren over de vaardigheden beschikken om zelf dit initiatief te nemen. Het zijn de professionals (zoals de trainers) maar ook vrijwilligers die hierin een rol kunnen vervullen. Zij kunnen samen met de jongere initiatieven nemen om een stimulerende omgeving vorm te geven. Als het de professional lukt om een relatie op te bouwen met de jongere, daarmee de behoefte aan verbondenheid vervult én de jongere uitdaagt en stimuleert tot het nemen van initiatief, kunnen ook de behoefte aan competentie en autonomie worden vervuld. Zo liggen de behoeften misschien toch nog voor het oprapen.

KIJK VOOR AANVULLENDE INFORMATIE BIJ DIT ARTIKEL OP DE WEBSITE

PRAKTIJK

De basis van Thuis Op Straat is het organiseren van sport- en spelactiviteiten, drie tot vier keer per week op hetzelfde plein of in dezelfde buurt, zichtbaar en herkenbaar in het publieke domein. TOS is gedurende het hele jaar actief, zes dagen per week, dus ook in het weekend. In de vakanties is er een apart programma. Zo worden kinderen en jongeren gestimuleerd en geactiveerd om letterlijk in beweging te komen. Programma's en activiteiten komen in interactie tot stand.

De aanpak van TOS

Marianne Martens, Thuis Op Straat

Sport- en spelactiviteiten zijn een middel om te komen tot een prettiger en veiliger speelklimaat, waarin kinderen en jongeren zich kunnen ontwikkelen tot aanspreekbare en weerbare burgers, die besef hebben van hun eigen verantwoordelijkheden. Sport- en spelactiviteiten dragen bij aan de motorische ontwikkeling, aan het voorkomen van overgewicht of meer in het algemeen aan het ontwikkelen van een gezonde leefstijl. Sport- en spelactiviteiten bevorderen ook de sociaal-emotionele ontwikkeling, door aandacht te besteden aan de versterking van sociale competenties: je houden aan afspraken, op tijd komen, samenwerken, jezelf presenteren, samenspelen, winst en verlies kunnen accepteren, met spelregels kunnen omgaan, vergroten van weerbaarheid en communicatieve vaardigheden. Kort gezegd dragen sport en spel bij aan het bevorderen van een sociale leefstijl.

Een veilig pedagogisch klimaat

In het Nieuw Rotterdams Jeugdstelsel 2015-2018 wordt gepleit voor meer inzet op preventie en signalering.

Rotterdam vindt het belangrijk dat er aan de voorkant een goede, brede vraagverheldering plaatsvindt. Andere uitgangspunten van het beleid zijn dat de hulp zo dichtbij mogelijk in de eigen vertrouwde omgeving van het gezin wordt gegeven en dat eenvoudige vragen eenvoudig worden opgelost. Dit beleid sluit aan bij de activiteiten die TOS onderneemt om een plezierig en veilig pedagogisch klimaat in de buurt te realiseren. TOS is onderdeel van het wijknetwerk, soms van het wijkteam. TOS kan op eigen initiatief (maar altijd in overleg met het wijkteam) of op verzoek van het wijkteam hulp en ondersteuning bieden. Daarmee heeft TOS een bijna hybride positie: geen hulpverlener, maar wel hulp bieden. TOS is geen vast lid van het wijkteam, maar wel oproepbaar om in bepaalde gevallen een rol te spelen.

TOS kent heel veel kinderen, jongeren en hun ouders in de wijken en buurten. In die zin heeft TOS een belangrijke informatiepositie, als ogen en oren van de wijk. Medewerkers van TOS worden getraind om bijzonder gedrag van kinderen en jongeren te signaleren, daar zelf op in te spelen of hen door te verwijzen naar de wijkteams. Het bijzondere van TOS is dat de

Thuis Op Straat

kinderen, jongeren en ouders onbevangen worden benaderd, niet vanuit een probleem, maar vanuit kansen die zich voordoen en vanuit een oprechte belangstelling. De uitgangspositie is altijd positief: 'We gaan iets leuks ondernemen, doe je mee? Kom je voetballen of buitenspelen? Help je mee een toernooi voor de kinderen te organiseren?' Vanuit het vanzelfsprekende contact ontwikkelt zich door de jaren heen een vertrouwensrelatie, die als positief wordt ervaren. Hulp vragen aan TOS of hulp krijgen van TOS wordt door ouders ervaren als informele ondersteuning uit het eigen netwerk. Het is de positie van 'de grote broer', die de medewerkers van TOS innemen.

'Kom je buitenspelen?'

Vanuit deze niet-bedreigende positie en het positieve contact kunnen medewerkers van TOS (op verzoek van het wijkteam) een gesprek aan de keukentafel voeren met ouders en jeugdigen. Een medewerker van TOS komt op een andere manier het gezin binnen dan een hulpverlener. TOS is geen 'instituut' maar kent de kinderen en ouders vanuit de gezamenlijke activi-

teiten in de buurt. Is er een probleem in de thuissituatie, dan kan een TOS-medewerker in gesprek gaan met de ouders en de jeugdigen om samen met hen de vragen of zorgen in kaart te brengen. Waar mogelijk kan TOS lichte ondersteuning bieden. Daarmee kan voorkomen worden dat een vraag om ondersteuning een zwaardere hulpverleningsvraag wordt. Vooropgesteld: medewerkers van TOS zijn geen (jeugd)hulpverleners, maar kunnen wel hulp en ondersteuning bieden. Het is een subtiel, maar ook substantieel verschil. Het begint allemaal met de simpele uitnodiging 'we gaan wat leuks doen, doe je mee?'

INTERVIEW

Ik ben sportpedagoge en coördinator jeugd bij de jongste – en leukste! – club van Rotterdam Zuid. Ik begeleid trainers, zorg dat er begeleiding is bij de wedstrijden en regel alles wat te maken heeft met jeugd en ouders.

LEES MEER
over de
pedagogiek van
Hockeyclub
Feijenoord op
pagina 14

De drive van MARIANNE DEKKER

Onze vereniging ligt tussen twee woonwijken in die erg verschillen qua samenstelling. In de ene wijk wonen hoogopgeleide mensen, die van huis uit gewend zijn aan het lidmaatschap van een vereniging. Uit de andere wijk komen mensen die niet eerder hebben gesport in georganiseerd verband. De eerste groep is gewend om naar alle trainingen en wedstrijden te komen. Als iemand een keer niet kan, dan belt hij af. De ouders bieden spontaan aan om te rijden voor de volgende wedstrijd. Ouders uit bijvoorbeeld

de Afrikaanderwijk zijn dat niet gewend, maar een sportvereniging kan alleen goed draaien als elk een steentje bijdraagt. Daarom proberen we iedereen erbij te betrekken. En we communiceren vanuit het positieve: voel je 'papa en mama' van het team.

We zien vaak dat de kinderen stress hebben. In hun situatie thuis of in de buurt is er veel armoede en spanning, dat drukt op hen. Op de club willen we hen energie geven. Ik wil dat alle kinderen zich hier vrij voelen, op hun

gemak. Dat klinkt idealistisch, en dat is het ook, maar het kan wel.

Samen met de trainers en begeleiders zorgen we voor een sfeer waarin de kinderen zich veilig voelen. We laten hen geleidelijk wennen aan onze clubregels, zodat ze weten waar ze aan toe zijn. Zomaar regels opleggen werkt niet, je kunt beter eerst een goede pedagogische relatie opbouwen.

Het kind moet vertrouwen krijgen in de trainer. En de trainer moet

oog hebben voor het kind. 'Wat kan het kind, wat wil hij? Waarom komt hij sporten? Kan hij tegen grapjes? Snapt hij wel wat er uitgelegd wordt? Wat vinden we bij de club gewoon?'

Je kijkt goed wat het ontwikkelingsniveau is van kinderen. Als je dat in beeld hebt, kun je daar op aansluiten en de kinderen verder helpen.

Wat hockey zo mooi maakt is dat het een teamsport is. We laten de kinderen ervaren dat iedereen belangrijk is. Zo zetten we bijvoor-

beeld de high pressure techniek in. Daarbij voert het hele team druk uit op de bal en wordt de tegenstander in de hoek gema-noeuvreerd, de spits komt vrij en scoort. Het hele team juicht en verdient lof omdat zij samen een doelpunt hebben gemaakt. Zo werken we aan een veilig en plezierig sportklimaat.

Het is mooi werk, niet makkelijk, maar ik haal er elke dag weer veel voldoening uit.

HvdB, SzD

SPORTPEDAGOGISCHE COMPETENTIES

Odile Keulers en Szabinka Dudevszky, Kenniscentrum Talentontwikkeling

Sport kan een bijdrage leveren aan de sociale ontwikkeling van jongeren, afhankelijk van de context waarbinnen de sportactiviteiten worden aangeboden. Het project GOAL! is gericht op het creëren van deze context om de positieve bijdrage van sportdeelname mogelijk te maken.

'Ik denk dat er te weinig aandacht is voor de pedagogische vaardigheden van de trainers, dit is een aspect dat wordt verwaarloosd, vooral bij voetbal waar veel trainers vrijwilliger zijn. Hoe kunnen hun competenties versterkt worden en waar liggen ieders grenzen? Daar ben ik benieuwd naar.'

Sanne Scholten, Adviseur Strategie en Beleid, Rotterdam Sportsupport, 2012

KIJK VOOR AANVULLENDE INFORMATIE BIJ DIT ARTIKEL OP DE WEBSITE

Een kernonderdeel van de context wordt gevormd door het sportpedagogische klimaat en de pedagogische relatie tussen sportbegeleiders en de sportende jongeren. Professionaliteit en engagement van de sportbegeleiders verhogen de kans op positieve effecten. Maar over welke sportpedagogische competenties dienen zij te beschikken om hieraan vorm te geven? En hoe kunnen deze competenties versterkt worden? Deze vragen staan centraal in het onderzoek van pilot 2.

Bij de start van GOAL! is een inventarisatie gedaan onder sportaanbieders, sportpedagogen en sociale jeugdprofessionals naar de behoeften en mogelijkheden om de sportpedagogische competenties te versterken. In antwoord op deze vragen zijn vanuit de pilot twee instrumenten ontwikkeld: een observatielijst sportpedagogische competenties en een train-de-trainer traject. In dit artikel wordt nader ingegaan op de inhoudelijke achtergronden van het onderzoek en de ontwikkelde instrumenten. Tenslotte worden conclusies en aanbevelingen geformuleerd voor implementatie van beide instrumenten bij sportaanbieders in Rotterdam en voor landelijk gebruik.

De startfase

Sportactiviteiten worden traditioneel verzorgd door sportverenigingen op de club, en in de wijk door buurtsportcoaches of organisaties zoals Thuis Op Straat. Steeds vaker wordt sport ook ingezet als middel in de begeleiding door jongerenwerk en jeugdhulpverlening. De begeleiders van deze activiteiten zijn soms professionals (opgeleid als sport-trainer, sportpedagoog of sociaal-agoog), maar vaak zijn het vrijwilligers. Het onderzoek van pilot 2 richt zich zowel op de professionele sportbegeleiders als op de vrijwilligers, die sportactiviteiten aanbieden binnen de vereniging, in de meer informele setting in de wijken of binnen het aanbod van het jongerenwerk of jeugdhulpverlening.

De eerste inventarisatie onder de praktijkpartners bracht vragen naar boven als:

- Wat verstaan we onder sociale ontwikkeling van (risico)jongeren?
- Over welke pedagogische competenties beschikken de professionele sportbegeleiders en sociale jeugdprofessionals?
- Beschikken vrijwilligers ook over deze competenties?
- Onder welke voorwaarden kunnen deze worden overgedragen?

De sportbegeleider zorgt voor een veilig en ordelijk klimaat.

noemt elke deelnemer bij zijn naam	
maakt het rustig als dat nodig is	
maakt omgangsregels duidelijk	
is ontspannen	
zorgt voor fysieke veiligheid van kinderen	
werkt samen	
sluit ordelijk af	

De sportbegeleider biedt structuur middels een didactisch onderbouwd programma.

heeft een actieve houding	
groepeert de deelnemers aan het begin van het programma	
legt de opdracht duidelijk uit	
legt doel van opdrachten uit	
doet voor	
neemt een strategische positie in	
legt de spelregels duidelijk uit	
zorgt voor overzichtelijke opbouw	

De sportbegeleider en de jeugdprofessional zetten het welzijn, het plezier en succeservaringen van de jeugdigen centraal tijdens het sporten, zodat er een motivatiegericht klimaat ontstaat.

laat sportief gedrag zien	
benoemt hoe deelnemers met elkaar omgaan	
stimuleert en motiveert om tot goede prestaties te komen	
geeft positieve aandacht	
zorgt voor goede sfeer	

Observatielijst Sportpedagogische Competenties

De sportbegeleider heeft een coachende relatie met de deelnemende jeugd.

laat blijken dat hij ziet hoe het met een deelnemer gaat	
geeft feedback	
geeft passende, uitdagende opdracht	
betreft deelnemers bij activiteiten	
stelt reële persoonlijke leerdoelen voor deelnemers	
geeft ondersteuning aan deelnemers	
geeft positieve aandacht	
beïnvloedt groepsproces positief	
reageert op druk gedrag	
reageert op teruggetrokken gedrag	

De sportbegeleider en de jeugdprofessional werken met de jeugdigen aan de ontwikkeling van vaardigheden die zij ook kunnen gebruiken buiten de sport. Denk aan het bereiken van doelen en doorzettingsvermogen.

benoemt kwaliteiten van deelnemers	
vraagt door	
vat samen	
benoemt ontwikkeling positief gedrag	
legt relaties tussen kwaliteiten in sport en andere leefgebieden	
betreft jongeren in begeleiding	

Ook werden twee relevante knelpunten zichtbaar: Ten eerste, veel sportbegeleiders richten zich op de technische aspecten van sport en minder op de pedagogische kwaliteit van de sportomgeving. Sociale professionals richten zich eerder op het pedagogische aspect en vergeten hoe sport jeugdigen plezier kan geven. Samenwerking tussen sociale professionals en sportbegeleiders is daarom van groot belang. Tweede knelpunt is dat praktijkgerichte kennis en competenties voor een samenhangende pedagogische sportaanpak ontbreken in de huidige sociaal-agogische opleidingen van Hogeschool Rotterdam. Ook in sporttrainingen worden lacunes op dit gebied gesignaleerd.

Op grond van de vraagverkenning wordt het doel van de pilot Sportpedagogische competenties als volgt geformuleerd: het in co-creatie versterken van het pedagogisch handelingsrepertoire van sportbegeleiders met het oog op de sociale ontwikkeling van sportende jongeren. Aangezien de sportbegeleiders bij hun activiteiten op de vereniging en in de wijken een diverse groep jongeren bereiken en zich niet specifiek richten op risicojongeren, wordt besloten de doelgroep binnen het onderzoek te verbreden naar de (vrijwillige en professionele) sportbegeleiders van alle jeugdigen tot 23 jaar. De sportieve interventies die tijdens het project GOAL! worden onderzocht en ontwikkeld, zijn hoofdzakelijk preventieve interventies.

De pedagogische relatie

'Ik vind een goede band met mijn leerlingen essentieel. Ik zie de kinderen een aantal malen per week en ontwikkel vertrouwen met hen. Zo kom ik niet alleen tot een geslaagde training maar kan ik hen ook zaken leren die belangrijk zijn voor hun leven buiten de mat.'

Loubna Taibi, trainer Taekwondovereniging Abdel-kwan

Opvoeden is een complex proces, het vindt niet alleen plaats in het gezin maar opvoeden gebeurt ook op school, in de sportzaal en op straat. De kern van opvoeden betreft de interactie tussen een kind en een opvoeder. In het opvoeden krijgt het kind ontwikkelingskansen en realiseert de ouder/de leraar/de trainer zich als opvoeder. Hoe de ontwik-

keling van het kind zal verlopen en wat voor een opvoeder de ouder/leraar/trainer wordt, is afhankelijk van het concrete samenspel van beiden in het interactieproces van vraag en aanbod. In dit interactieproces komen de pedagogische vragen van het kind en het pedagogische aanbod van de opvoeder samen. Naarmate dit samenspel tussen vraag en aanbod harmonieuzer verloopt, wordt de kans op een optimaal verloop van de opvoeding hoger. Voor de momenten waarop het opvoeden in de gezinssituatie, op school of op de sportvereniging plaatsvindt, zijn twee belangrijke pedagogische aspecten te onderscheiden: situatiehantering, ofwel hoe het gedrag van het kind en de opvoeder op elkaar inspelen, en het klimaat, ofwel de sfeer. De opvoeder of sportbegeleider kan door middel van concreet handelen de situatie en het klimaat beïnvloeden. In oplopende intensiteit zijn deze handelingen: aandacht geven, hulp bieden, grenzen stellen en sanctioneren. Deze pedagogische handelingen zijn van belang voor een sportpedagogische relatie, als basis voor de sportpedagogische competenties voor sportbegeleiders met een opvoedende taak.

Dialogisch trainen

Binnen sporttrainingen staan individuele jeugdigen en de jeugdigen als sportteam centraal. Voorwaarde voor het realiseren van een optimale bijdrage van sportdeelname aan hun sociale ontwikkeling, is een pedagogische benadering binnen een veilig sportklimaat. In pilot 2 gebruiken we het concept 'dialogisch onderwijs' van de Britse hoogleraar Robin Alexander om het pedagogisch handelen van de sportbegeleider vorm te geven. Dialogisch onderwijs is erop gericht om talenten van jongeren zichtbaar te maken. Het stimuleert jongeren, door dialoog met de begeleider en door interactie onderling, om hun talenten verder te ontwikkelen. Hierbij gaat het niet om specifieke sportieve (top)talenten maar om kwaliteiten in de bredere zin. Dat kan een sportprestatie zijn, maar ook kwaliteiten als voor anderen zorgen, creatief, doelgericht, flexibel, ondernemend, doorzettingsvermogen, discipline, durf, natuurlijk leiderschap worden eronder gerekend.

Sportbegeleiders kunnen door middel van een dialogische benadering jeugdige sporters stimuleren om hun kwaliteiten te (h)erkennen en verder tot ontwikkeling te brengen.

Daarvoor is het volgende nodig:

- De sportbegeleider en de jeugdigen bouwen een relatie op om elkaar te leren kennen en om gekend te worden: de jeugdige moet als het ware kunnen 'verschijnen' om 'gezien' te worden.
- De sportbegeleider gebruikt verschillende didactische werkvormen om iedere sporter individueel en als team de sport te leren beoefenen.
- De sportbegeleider gaat in dialoog met de jeugdigen zodat zij hun ervaringen kunnen benoemen en er betekenis aan kunnen geven.
- De sportbegeleider benoemt de te voorschijn komende kwaliteiten van de jeugdigen, zodat de jeugdige zelf en de teamleden, hun eigen en elkaars kwaliteiten leren (h)erkennen.
- De sportbegeleider stimuleert dat de jeugdigen die kwaliteiten, individueel en met elkaar als team, verder tot ontwikkeling brengen.

We zouden dit dialogisch trainen kunnen noemen: een vorm van trainen, waarbij de jeugdigen door de sportbegeleider worden uitgedaagd om het eigen leerproces te verwoorden. Daarvoor gebruikt de begeleider technieken als doorvragen, waarderen, feedback geven, andere jeugdigen laten reageren, samenvatten en verbindingen leggen. De bedoeling is niet alleen dat duidelijk wordt hoe de jeugdige denkt, maar ook dat jeugdigen leren van elkaars strategieën van denken, handelen en oplossen.

Observatielijst Sportpedagogische Competenties

Zo bezien zijn de ambities en verwachtingen van het pedagogische handelen van de sportbegeleiders niet gering. Zij moeten aardig wat in huis hebben om de ontwikkeling van sportende jongeren te bevorderen, zowel op als buiten het sportveld. Het gaat om sportpedagogische competenties, dat wil zeggen kennis, houding en vaardigheden om op een pedagogische manier vorm te geven aan de sportbegeleiding. Sociaal-agogen en -pedagogen zijn in meer of mindere mate getraind in deze competenties, de vrijwillig sportbegeleiders verwerven deze gaandeweg. Om het pedagogische handelingsrepertoire van zowel professionele als vrijwillige sportbegeleiders te versterken, is samen met de praktijkpartners een Observatielijst Sportpedagogische Competenties ontwikkeld (zie pagina 30). Deze lijst is een handvat voor reflectie op het handelen, het biedt collega-trainers een praktisch instrument om elkaar gerichte feedback geven op de verzorgde training.

In de Observatielijst Sportpedagogische Competenties zijn de aspecten van de pedagogische relatie en de dialogische benadering geconcretiseerd in een vijftal competenties. De lijst is getest door het pilotteam op een aantal sportverenigingen in Rotterdam en blijkt een geschikt instrument om te helpen kijken en de observaties te verwoorden. Na afloop van de training evalueren de observant en sportbegeleider de observaties. Belangrijk hierbij is dat de lijst geen beoordelingsinstrument is, maar een handreiking om feedback te geven. Aan de hand van de evaluatie kan de sportbegeleider zijn pedagogische kennis, houding en handelen versterken.

'Ik ben een ervaren trainer, maar alleen al door de vragen van de observatielijst ben ik gaan nadenken over mijn handelen in de training en ben ik een aantal dingen anders gaan doen.'

Ruud de Vries trainer tafeltennisvereniging FvT

Op basis van de bevindingen en feedback in de testfase, is de observatielijst verder aangescherpt. Naast de basislijst op een handzaam formaat (1 A4) voor gebruik op het sportveld of in de zaal, is een uitgebreide versie ontwikkeld waarin elke competentie staat uitgewerkt en toegelicht. Het is niet altijd nodig de hele observatielijst te gebruiken. Afhankelijk van de (leer)vraag van de sportbegeleider, of de specifieke situatie van een jongere of het team, kan een onderdeel uit de observatielijst gelicht worden. Zo kan de focus gericht worden op de versterking van een bepaalde competentie.

Het train-de-trainer traject

De volgende stap was de ontwikkeling van het train-de-trainer traject. Dit traject is een handreiking voor de professionalisering van trainers binnen een sportvereniging, al dan niet aangestuurd door een trainer-coach. Het instrument biedt achtergrondinformatie over de pedagogische relatie, de dialogische benadering en sportpedagogische competenties. Het gaat in op het geven en ontvangen van feedback en biedt praktische tips met do's en don't's. Op beknopte wijze wordt ingegaan op leerstijlen en coaching, die een effectieve leercyclus bevorderen.

Het train-de-trainer traject biedt op basis van de toegelichte kennis een praktisch uitgewerkt pro-

grammavoorstel voor een traject van een 4- tot 6-tal momenten van observatie en intervisie. Stap voor stap staat toegelicht hoe de sportbegeleider of de trainer-coach de leercyclus sportpedagogische competenties kan gebruiken. Het train-de-trainer traject is 'self-supporting' in te zetten, door sportbegeleiders zelf, door trainer-coaches of (sport)pedagogen van externe organisaties. Uiteraard kan het ook worden ingezet in opleidingen voor sportbegeleiders en sociaal-agogen die sport inzetten in hun werk.

'Als een sportvereniging het belang inziet van een veilig sportklimaat om op positieve wijze goed te kunnen scoren, kan het train-de-trainer traject zinvol zijn. Aan de hand hiervan kunnen trainers worden geprofessionaliseerd. Het mooiste is om zulke zaken structureel aan te pakken vanaf het begin van het seizoen.'

Trainer-coach van de sportcarroussel

Het train-de-trainer traject is getoetst door een aantal trainer-coaches in een sportcarroussel voor leerlingen van het voortgezet onderwijs en tevens voorgelegd aan NOC*NSF. De reacties van beide partijen zijn verwerkt in het eindproduct.

Aanbevelingen voor duurzame doorwerking

De observatielijst en het train-de-trainer traject kunnen bijdragen aan het realiseren van een veilig

pedagogisch klimaat tijdens trainingen en informele sportactiviteiten. Met behulp van beide instrumenten is het mogelijk om de pedagogische competenties van de sportbegeleiders tot ontwikkeling te brengen en bij te dragen aan de sportieve en sociale ontwikkeling van de sportende jongeren. Maar voor een duurzame doorwerking in de sportvereniging, zeker een vereniging die zich wil richten op maatschappelijke functies, is meer nodig.

Bij de afronding van pilot 2 zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- De sportvereniging heeft een visie op de kwaliteit van te realiseren sportprestaties in relatie tot ondersteuning van de sociale ontwikkeling van de sporters (individueel en als team).
- De sportvereniging ziet het belang in van het aanstellen van kwalitatief goede trainer-coach(es) en trainers.
- De sportvereniging stimuleert structurele professionalisering, alsmede een cultuur van dialoog en betrokkenheid van iedereen bij de vereniging en men spreekt elkaar daarop aan.
- Binnen de sportvereniging en het bestuur is draagvlak omtrent implementatie en borging van professionalisering van trainer-coaches en trainers.

Het train-de-trainer traject (inclusief de beknopte en uitgebreide observatie-instrumenten) is in combinatie met de training Signaleren, motiveren, doorverwijzen gebundeld tot een module die vrij downloadbaar is vanaf de site www.goalrotterdam.nl.

De rally van RUUD DE VRIES, trainer tafeltennisclub FEIJENOORD van TEYLINGEN

Sinds 2013 train ik jeugdgroepen. Ik vind het daarbij een uitdaging om niet alleen het spel van de clubleden te verbeteren, maar ook mijzelf als trainer. Door deelname aan het project GOAL! ben ik met andere ogen naar de training gaan kijken. Eén van de dingen die ik veranderd heb, is dat ik meer in dialoog ga met de jongeren. Ik betreft hen bij de instructies, bespreek het doel van de training en nodig hen uit om vragen te stellen. Je merkt dat ze zo meer gaan nadenken over hun spel, ze begrijpen de techniek, passen hun tactiek aan en gaan beter presteren. Ook bereid ik de trainingen gericht voor zodat ik sneller kan schakelen tussen de behoeften van individuele spelers en van de groep.

Pedagogische vaardigheden zijn voor een trainer natuurlijk essentieel. Ik geef vaak positieve aandacht in de vorm van com-

Onze club, Feijenoord van Teylingen, kent een lange geschiedenis. Het is meer dan tachtig jaar geleden dat hier in de wijk een groep jongemannen begon met het spelen van een spelletje 'ping-pong' op een zelfgemaakte tafel. Nu zijn we een club waar op hoog niveau de tafeltennissport beoefend wordt onder leiding van professionele trainers.

plimentjes, sommige spelers zie je dan gewoon groeien. Andere jongens moet je juist weer vaker corrigeren, maar daarin kun je creatief zijn. Zo had ik een jongen die steeds maar weer vals speelde. Je kunt zo'n jongen bestraffend toespreken, maar ik heb hem positieve aandacht gegeven. Ik ben met hem zijn service gaan verbeteren, zodat hij ook op een eerlijke manier een goede partij kan spelen.

Maar het is niet altijd eenvoudig om de juiste pedagogische

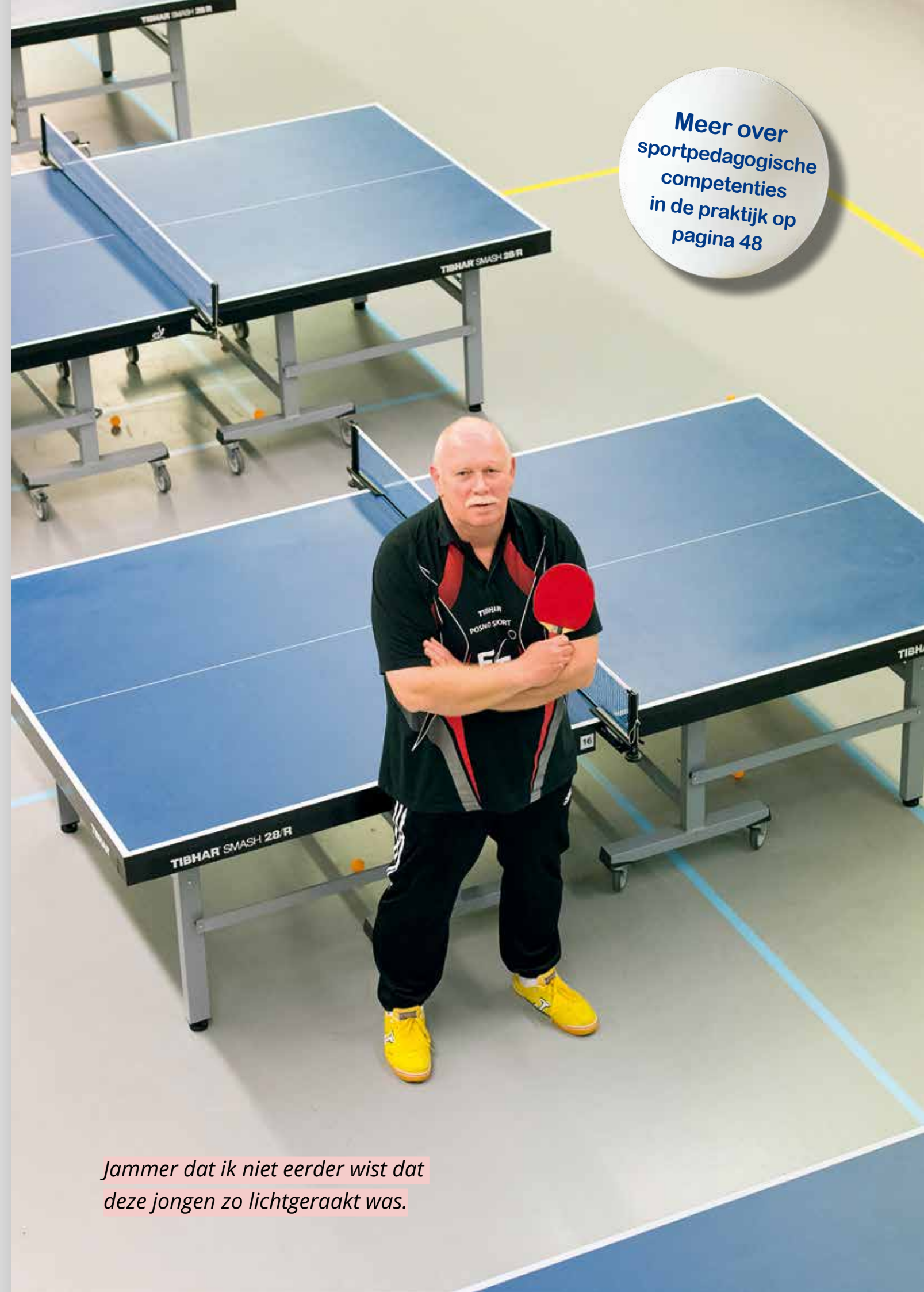
benadering te vinden. Er is pas een jongen van de club afgegaan, die had ik heel graag hier gehouden. Het was een leuk joch en hij had echt talent, maar het was wel iemand met een erg kort lontje. Hij kon in een paar seconden van nul tot honderd gaan. Hij lag geregeld in de clinch met de andere jongens en is op een gegeven moment in de kleedkamer helemaal uit zijn dak gegaan. Ik vind het jammer dat ik niet eerder wist dat deze jongen zo lichtgeraakt was. Op school waren ze wel bekend met zijn gedrag. Als ik zo iets van te voren had geweten, dan had ik daarop ingespeeld. Dan vraag ik zo'n jongen aan het eind van de training om samen de spullen op te ruimen, en vermijd je situaties in de kleedkamer die uit de hand kunnen lopen.

Wat mij betreft valt er nog veel te winnen als sport, school en wijkteam meer met elkaar samenwerken. Zowel voor de jongeren, als voor de trainers.

OK

Meer over
sportpedagogische
competenties
in de praktijk op
pagina 48

Jammer dat ik niet eerder wist dat deze jongen zo lichtgeraakt was.

PRAKTIJK Sporten met een MISSIE

Als Memphis Depay in De Volkskrant gevraagd wordt naar zijn jeugderinneringen, vertelt hij over zijn jeugd bij Sparta en over de open dag in De Kuip, toen hij met zijn helden op de foto mocht. Memphis was zeker geen lieverdje, maar de toewijding voor zijn sport en de stimulans van zijn trotse moeder hielden hem op koers. 'Het voetbal heeft ervoor gezorgd dat ik ben waar ik nu ben.'

Jan van Gerwen, FlexusJeugdplein

De invloed van sport overschrijdt de grenzen van het sportveld. Sport is goed voor de gezondheid, zo leert de literatuur, bevordert de leerprestaties van kinderen, voorkomt schooluitval en draagt bij aan sociale cohesie. Als zorgsector en sportverenigingen tenminste nauw en slim samenwerken, dat is de voorwaarde, kan sport worden ingezet om sociale en maatschappelijke doelen te bereiken.

FlexusJeugdplein biedt jeugd- en opvoedhulp aan kinderen, jongeren en ouders als er problemen zijn bij het opgroeien of opvoeden. Het doel is mensen onafhankelijk te maken, sterker en met meer zelfvertrouwen. Steeds zoeken we naar 'nabije' oplossingen, met gebruikmaking van alle hulpbronnen uit de eigen leefomgeving. Het ligt daarom voor de hand dat we ook sport en zorg effectief met elkaar verbinden.

Het gevecht van Victor

Victor is een goedlachse jongen van 13 jaar. Hij woont samen met zijn moeder in de Beverwaard. Met zijn vader heeft hij op dit moment geen contact, en dat vindt hij best zo. Victor heeft een schildklierprobleem. Door die aandoening is hij erg druk, zeer bewegelijk en het kost hem grote moeite zich te concentreren. Hij krijgt voor zijn schildklierprobleem medicijnen, waardoor hij flink in gewicht is toegenomen. Hij weegt ruim 100 kilo en daar baalt hij stevig van. Zijn zelfbeeld is aangetast, de pesterige reacties uit zijn omgeving maken hem boos en verdrietig. Hij reageert zijn onvrede af op zijn moeder, en dat gaat gepaard met de nodige agressie.

Victor heeft besloten een draai te geven aan zijn leven. Hij sport nu bij een boksschool en hij wordt gecoacht door een trainer die veel verstand heeft van vechtsport, maar ook van weerbaarheid, zelfbeheersing en samenwerking in groepen. Victor traint in een kleine groep, met leeftijdsgenootjes, waarin hij zijn plaats snel heeft gevonden. Hij sport met plezier en

de boksschool bevalt hem. Fysiek en mentaal voelt hij zich steeds sterker.

Het viel Victor aanvankelijk zwaar om te gaan sporten. Hij moest schroom overwinnen om in beweging te komen. Daarin staat Victor niet alleen. Als zoveel kinderen is Victor het intensief bewegen, het buitenspelen en het sporten een beetje verleerd. Victor hing na een schooldag liever in de bank, voor de televisie. Als sporten niet in het systeem zit, moeten de nodige horden worden genomen:

- Wie betaalt de contributie en de sportbenodigheden? De sportmogelijkheden zijn beperkt als financiële armslag van ouders ontbreekt.
- Waar kun je sporten of buiten spelen? In de stad weten kinderen vaak geen leuke, veilige speelplekken of trapveldjes te vinden in hun eigen straat of wijk.
- Rolmodellen ontbreken omdat ouders in meerderheid, in sommige Rotterdamse wijken oplopend tot 65%, zelf niet sporten.
- Waar haal je de tijd vandaan? Sport moet concurreren met het beeldscherm, met televisie, computer, smartphone en playstation. Het lijkt een verloren strijd. De helft van alle scholieren in het voortgezet onderwijs kijkt op een doordeweekse dag minstens 3 uur televisie. En gemiddeld gamen ze maar liefst 2 uur per dag!

Victor laat zich hierdoor niet van de wijs brengen en heeft de eerste stap naar de boksschool gezet. De eerste klap is een daalder waard.

De hulp van Harry

Harry werkt bij FlexusJeugdplein, is buurtsportcoach en zelf een enthousiast sporter. Hij krijgt van een collega, de gezinscoach die bij Victor en zijn moeder over de vloer komt, de vraag voorgelegd of hij voor Victor een passende sportclub weet. Het is belangrijk

dat het een club is waar hij op een positieve manier wordt gecoacht, met aandacht voor zijn zwaarlijvigheid en zijn onzekerheid als beginnend sporter. Een club waar hij zijn zelfbeeld kan opkrikken, sociale vaardigheden opdoet en kan leren zijn agressieve gedrag te beteugelen.

Harry heeft een goed overzicht van het sportaanbod en van alle sportverenigingen in de buurt van Victor. Hij kent een specifieke aanpak die bij Victor lijkt te passen. Het gaat om 'Vechtsport met een missie', een gedragsinterventie voor jongeren met een agressie- of weerbaarheidsprobleem. De lessen worden individueel of in kleine, homogene groepen aangeboden. Tijdens de lessen wordt expliciet en methodisch gewerkt aan agressieregulatie en aan sociale weerbaarheid. De interventie ondersteunt de activiteiten van de jeugdzorg.

Bij de interventie staat niet de vechtsportvereniging centraal, maar de trainer die de interventie aanbiedt. Als de kennis hiervoor aanwezig is, kan de interventie bij de lokale sportschool worden uitgevoerd.

Harry zoekt een boksschool, bespreekt de mogelijkheden met de trainer van de boksschool, met Victor en zijn moeder en met de gezinscoach. Hij regelt een kennismaking en helpt bij het bijeenstellen van een sportuitrusting. In de proefles is het ijs al snel gebroken en levert Victor zijn eerste sportieve gevecht.

Het valt Harry soms zwaar om jongeren in beweging te krijgen, want jongeren zijn niet meer gewend te sporten. Maar ook hulpverleners moeten schroom overwinnen en in beweging komen. Veel hulpverleners zijn het 'buitenspelen' een beetje verleerd en gewend geraakt aan een zittend leven, in een spreekkamer of op kantoor achter een beeldscherm. Ook hulpverleners hebben horden te nemen:

- Wie betaalt de coaching en de ondersteuning? Door alle bezuinigingen ontbreekt de financiële armslag van de organisatie.

- Waar kunnen kinderen sporten of buiten spelen? Hulpverleners weten de leuke speelplekken, de trapveldjes en de sportclubs nog onvoldoende te vinden.
- De inzet van sport als middel in het hulpverleningsproces is nog onvoldoende opgenomen in de werkmodellen van hulpverleners.
- Waar halen ze de tijd vandaan? De sportactiviteiten moeten concurreren met registratie en rapportage op laptop of achter beeldscherm. Onderzoek laat zien dat hulpverleners soms meer dan 50% van hun tijd spendeerden achter het computerscherm. Dat is 4 uur op een gemiddeld werkdag!

Harry laat zich niet van de wijs brengen en gaat zijn gang, hij neemt zijn professionele autonomie en zoekt samenwerking met zorgprofessionals en sportverenigingen.

Samen presteren

Een maand later bezoekt Harry de boksschool. Victor volgt trouw zijn lessen en hij heeft het op de school uitstekend naar zijn zin. Hij komt er twee keer per week en hij kan het goed vinden met de jongens en meiden uit zijn groep. Het gaat hem zichtbaar goed. Het is te vroeg om verstrekkende conclusies te trekken, maar Harry is blij verrast te zien dat Victor nu zoveel plezier heeft tijdens de training en dat hij, ook al zit zijn lichaam hem soms in de weg, in staat is zich de longen uit het lijf te sporten. Het getuigt van wilskracht. De transformatie van de jeugdzorg, de samenwerking in wijkteams en wijknetwerken en de samenwerking met sportverenigingen bieden volop kansen om sport en zorg beter met elkaar te verbinden en de maatschappelijke en sociale doelstellingen te verzilveren. Het is belangrijk dat we samen in beweging komen. Niet alleen kinderen, jongeren en ouders, maar ook de zorgprofessionals. Victor en Harry laten zien dat het kan.

Een soort van familie

Interview met Mohammed Mellouk, viervoudig Nederlands kampioen Taekwondo en student Commerciële Economie (specialisatie Sportmarketing en Management) aan Hogeschool Rotterdam.

Aanstaande week starten de wereldkampioenschappen in Chelyabinsk, Rusland. Nee, daar ben ik niet bij, ik denk ook niet dat ik Rio 2016 ga halen, ik heb mijn zinnen gezet op Tokio 2020. Dat moet mogelijk zijn, ik ben net negentien en heb nog een hele weg te gaan.

Mijn ouders steunen mij bij alles. Ze zijn trots en helpen me financieel als ik een wedstrijd heb in het buitenland. Mijn vader weet wat sporten voor je kan betekenen. Hij heeft zelf in Marokko op hoog niveau gevoetbald. En hij ziet mij als een voorbeeld voor mijn jongere broertje van acht. Wij wonen hier in Bloemhof, dat noemen ze een 'probleemwijk', ik zie dat niet zo, maar ik ken wel jongens die met verkeerde dingen bezig zijn.

In de tweede klas havo ging ik ook die kant op. Ik trok op met jongens die waren blijven zitten, zij hoefden niet hard te leren, ik wilde bij hen horen. Ik gedroeg

me vervelend in de les en haalde slechte cijfers. Toen mijn vader erachter kwam, ging hij naar de club en zei tegen mijn trainer dat ik een tijd niet mocht komen. Hij zag het als een soort straf voor mij, maar ik hoefde niet zo nodig te trainen. Ik had het wel naar mijn zin buiten, lekker rondhangen met mijn vrienden. Maar Abdessamia, mijn trainer, haalde me uit de groep en ging met me in gesprek. Hij praatte lang op me in. Je hebt talent zei hij, daar zit toekomst in, vergooi dat niet. Uiteindelijk heeft hij met mijn vader afgesproken dat ik mocht blijven trainen als ik mijn gedrag zou veranderen.

Ja, waarom werkt zo'n gesprek. Ik denk omdat er een soort vader-zoon band is. Abdessamia zegt ook altijd: jullie zijn niet mijn leerlingen, jullie zijn mijn kinderen. Hij stimuleert je om het goed te doen in sport, maar laat je weten dat school op de eerste plaats staat.

Nu ben ik zelf trainer bij de kinderen en ik probeer het zo te doen zoals ik het zelf ervaren heb. Bij taekwondo leer je discipline, zelfrespect en respect voor anderen. Mocht de trainer horen dat je buiten hebt gevochten, dan word je uit de club gezet. Dat is pas nog gebeurd, maar die jongen kwam na een paar weken al weer vragen of hij terug mocht komen.

Weet je wat het is? We zijn hier een soort van familie van elkaar. Je kunt hier altijd komen, huiswerk maken, voetbal kijken, spelen met de play-station, de x-box. We eten samen, gaan bij elkaar op bezoek, gaan op vakantie. Iedereen die hier traint, meisjes en jongens, hoort er bij. Maakt niet uit wat je talent is of je afkomst. Zie je dat meisje daar? Zij is een Iraanse, zij komt drie keer per week uit Wassenaar hier naar toe. Ze is echt goed, wie weet, misschien gaat ze wel mee naar Tokio.

SzD

Mijn coach is niet alleen een coach voor Taekwondo maar voor het leven.

SAMEN SCOREN: samenwerking tussen sport en sociale jeugdprofessionals

Anne Kooiman, Kenniscentrum Talentontwikkeling

'Als gezinscoach begeleid ik een jongen die binnenkort uit detentie komt en weer thuis gaat wonen. Zijn mentor heeft me dringend verzocht een club voor hem te zoeken, zodat hij blijft sporten. De jongen heeft er duidelijk plezier in en het is goed voor zijn sociale ontwikkeling. Bij welke vereniging kan ik terecht?'

Vraag vanuit de praktijk tijdens de kick-off van GOAL! op 12 december 2012

Tijdens de startfase van het project GOAL! hebben we veel vragen uit de praktijk opgehaald. Deze vragen laten zien dat de samenwerking tussen sport en jeudzorg gewenst is, maar dat het nog redelijk onbekend terrein is. Een gemiste kans, want uit diverse onderzoeken komt naar voren dat sport een bijdrage kan leveren aan de sociale ontwikkeling van jongeren. Daarnaast sluit samenwerking met het informele netwerk aan bij Het Nieuwe Werken, de aanpak die gemeenten hanteren nu zij de regie hebben gekregen over de jeugdhulp. Maar hoe kunnen sportclubs en jeugdhulpverlening samenwerken zodat sport een positieve bijdrage kan leveren aan de sociale ontwikkeling van risicojongeren? Deze vraag staat centraal in het onderzoek van pilot 3 van GOAL! Sport en jeugdhulpverlening – samen voor één doel.

Als jongeren sporten dan levert dat veel voordelen op zoals het bevorderen van gezondheid, het maken van vrienden, het aanleren van discipline, het bouwen aan zelfvertrouwen, het voorkomen van ongewenst gedrag. Sport heeft echter niet vanzelfsprekend een preventieve werking. Uit diverse studies blijkt wel dat de kansen op positieve effecten toenemen als de sportactiviteit plaatsvindt onder bepaalde bevorderende condities. Een goede samenwerking tussen organisaties uit de jeugdzorgsector en de sportsector is één van de belangrijkste voorwaarden om de sociale ontwikkeling van risicojongeren positief te kunnen beïnvloeden.

Voor het onderzoek van GOAL! is een raamwerk ontwikkeld waarin de indicatoren voor een succesvolle

samenwerking zijn ingedeeld in persoonlijke, institutionele en procesfactoren (zie pagina 10 in dit magazine). Bij persoonlijke factoren gaat het vooral om de motiverende houding van de sportbegeleiders en professionals. In de coaching weten zij een positief sportklimaat te creëren waarin plezier voorop staat en aandacht is voor het aanleren van vaardigheden die ook buiten de sport bruikbaar zijn. Belangrijke voorwaarde is dat jeugdprofessionals en sportbegeleiders vertrouwen hebben in elkaar en elkaar weten te vinden als er zorgen zijn om een jongere. Onder institutionele factoren worden de randvoorwaarden verstaan waaronder samenwerking mogelijk is: visie, beleid en financiële voorwaarden. De procesfactoren betreffen de wijze waarop de samenwerking is georganiseerd. Hierbij gaat het om draagvlak bij het bestuur, formalisering van de samenwerking, de beschikbaarheid van een onafhankelijke coördinerende partij die de grenzen bewaakt, rolafbakening, rekening houden met elkaars cultuurverschillen en een flexibele tijdsplanning. Het onderzoek van pilot 3 startte in de wijk Hillesluis op Rotterdam Zuid. Aan de hand van de indicatoren bekeken we hoe de samenwerking tussen sport en jeugdhulp in de praktijk werd vormgeven of kan worden vormgeven.

Een moeizame start-up

Tijdens de eerste fase gaan we op zoek naar jeugdhulpverleners die jongeren begeleiden die al sporten of voor wie het goed wordt geacht dat zij gaan sporten. Via een pleegzorgwerker worden twee jongeren aangemeld. Een veertienjarig meisje dat in een pleeggezin woont, overgewicht heeft, veel op haar

kamer zit en beperkte sociale contacten heeft. En een jongen van acht jaar, die binnenkort bij zijn opa en oma in Hillesluis komt wonen, omdat het thuis niet goed gaat. 'Voor hem zou sport een goede uitlaatklep zijn en tegelijkertijd een manier om onder leeftijdgenootjes te komen', licht de jeugdprofessional toe. De vragen die onder de professionals leven zijn divers:

- Welke sport(verenigingen) zijn geschikt voor deze jongeren?
- Hoe kunnen we de jongeren motiveren tot sporten?
- Hoe kan er tijdens het sporten aan andere leerdoelen gewerkt worden?
- En wat is daarvoor nodig in de samenwerking tussen sportclub en jeugdhulpverleners?

De twee jongeren in kwestie vallen echter om persoonlijke redenen af. Een tweede oproep onder de professionals levert geen nieuwe jongeren op. Achtergrond van deze moeizame start is de ongunstige tijd waarin deze fase van het onderzoek plaatsvond. Door de transitie Jeugdzorg wisselden veel jeugdwerkers van plaats en kwamen banen op de tocht te staan. Het wijkteam Hillesluis was nog niet gestart, de caseload was daardoor nog versnipperd onder veel medewerkers, die vaak weinig binding hadden met de wijk.

Tweede ronde

Als alternatief leggen we contact met een kamertrainingscentrum in Hillesluis, waar acht jongeren in de leeftijd van 16 – 18 jaar begeleid worden. Tegelijkertijd vinden we een atletiekvereniging bereid om een aantal sportclinics te geven aan de jongeren en begeleiders van het centrum. Het idee achter deze clinics is dat de jeugdwerkers zelf kunnen ervaren hoe sport ingezet kan worden om competenties te versterken die ook buiten de sport van toepassing zijn, zoals samenwerken, discipline, opbouwen sociaal netwerk en een gezonde levensstijl. Competenties die tevens van belang zijn in de begeleiding van jongeren naar zelfstandig wonen. Voor de begeleiders is het idee om met jongeren te gaan sporten en zo het gesprek aan te gaan, in plaats van de traditionele setting in een kamertje, een nieuwe optie. Eén van de professionals vraagt zich af of ze deze methode wel mag inzetten. Samen sporten strookt voor haar niet met het houden van de vereiste professionele afstand tot de cliënt.

Hoewel de medewerkers uiteindelijk enthousiast zijn over het inzetten van sport en ook de atletiekvereniging in de startblokken staat, komt ook deze keer de gewenste samenwerking niet van de grond. De

jeugdzorginstelling besluit zich te concentreren op haar kerntaken en sluit het kamertrainingscentrum. Ook in deze praktijk spelen de onzekerheid en hectiek die de transitie Jeugdzorg met zich meebrengt een grote rol.

Good practice

De volgende stap is dat we op zoek gaan naar 'good practices' buiten de wijk Hillesluis, waar we van de samenwerking tussen jeugdzorg en de sport kunnen leren. De sportzorgadviseur brengt een casus in van een wijkteam elders op Zuid. De gezinscoach van het team begeleidt twee broers van 14 en 16 jaar van wie de thuissituatie niet rooskleurig is. Zij vraagt de sportzorgadviseur of hij een geschikte club weet 'waar de jongens hun energie kwijt kunnen, leren omgaan met hun agressie en tips krijgen over wat belangrijk is in het leven'.

De sportzorgadviseur stelt voor om de jongens toe te leiden naar de boksschool in de wijk. Deze boksschool is uitgegroeid tot een 'Buurthuis van de Toekomst' waar niet alleen gebokst wordt, maar waar jong en oud ook komen om een krantje te lezen, kaartje te leggen of gezellig te eten. De boksschool is net gestart met het sportzorgtraject 'Vechtsport met een Missie', speciaal gericht op het bewerkstelligen van positieve gedragsverandering bij jongeren met gedragsproblemen. Een traject waarvoor door een landelijk vechtsportinstituut subsidie is aangevraagd. Vanuit dit instituut wordt een projectleider geleverd die ervaring heeft met het implementeren van sportzorgtrajecten en het begeleiden van de samenwerking tussen sport en jeugdzorginstellingen.

Beloftevolle start

Als aftrap voor de samenwerking organiseert de sportzorgadviseur een bijeenkomst in de boksschool, waarbij de boksschoolhouder, de jongerenwerker, de teamleider van het wijkteam, een verenigingsondersteuner en de projectleider aanwezig zijn. De betrokkenen maken kennis met elkaar en stemmen doelen van het sportzorgtraject af:

- sport en zorg bij elkaar brengen
- sport inzetten als middel
- samenwerking tussen partners verbeteren
- gebruik maken van elkaars expertise

Een goede stap, aangezien het zichtbaar maken en formaliseren van de samenwerking één van de succesfactoren is voor het samenwerkingsproces. Ook persoonlijke factoren zijn van belang. De boksschoolhouder

heeft een succesvolle bokscarrière achter de rug, is al zijn vrije uren te vinden in zijn boksschool en geeft met passie les in boksen. Jongeren waarvan hij ziet of hoort dat ze dreigen af te glijden, worden door hem de boksschool binnengehaald. Tevens is hij opgeleid tot docent 'Weerbaarheid en Agressieregulatie' om gericht om te gaan met de doelgroep.

De jongerenwerker, die door de wijkteammedewerker gevraagd is om de jongeren te begeleiden naar de boksschool, heeft vertrouwen in de boksschoolhouder. Dit is voor hem een belangrijk gegeven. 'Ik ga ze niet mee laten doen aan iets waar ik zelf niet in geloof. Dan ben ik ze zelf ook kwijt.'

De jongerenwerker weet de groep jongeren, waar de twee broers onderdeel van uitmaken, te motiveren wekelijks naar de boksschool komen. Zijn werkuren kan hij flexibel inzetten, zodat hij in de avonduren zelf mee kan trainen. Het samen sporten is voor hem een waardevolle manier om een relatie met de jongens op te bouwen. 'Onder het sporten kan je dingen soms makkelijker bespreekbaar maken.' De jongerenwerker ziet ook dat de jongens letterlijk en figuurlijk opkijken tegen de boksschoolhouder met zijn humoristische en directe stijl van coachen. Daarnaast ervaart hij dat de boksschoolhouder het beste voor heeft met 'zijn' jongens. Samen weten zij voor een motivatiegericht sportklimaat te zorgen, waardoor er een solide basis lijkt te zijn voor samenwerking tussen sport en jongerenwerk.

Gematigde tussenstand

Na de beloftevolle aftrap, wordt gaandeweg een aantal haperingen in het traject zichtbaar. Eén van de grootste belemmeringen is de financiering. De boksschoolhouder heeft vijf maanden na de start de toegezegde gelden nog steeds niet ontvangen. Terwijl het meedoen aan dit sportzorgtraject voor de boksschool, die geheel op vrijwilligers draait, de nodige kosten mee zich meebrengt. De boksschoolhouder dreigt de handdoek in de ring te gooien.

Voor de jongerenwerker zit ondertussen de grootste uitdaging in begeleiding van de groep jongeren. Een deel van de groep, waaronder de twee broers van 14 en 16 jaar, wil eigenlijk helemaal niet boksen. Andere jongens uit de groep willen wel blijven boksen, er dreigt een tweedeling te ontstaan. De jongerenwerker is bang dat als de groep uitelkaar valt, een deel zich aansluit bij een groep jongeren die bij de politie bekend staat. Hij gaat met de jongens in gesprek en er wordt een oplossing gevonden: een deel van de groep blijft boksen en deel gaat meedoen aan de kookactiviteiten op de boksschool. Zo blijft de groep bijeen en in het zicht van de jongerenwerker.

Een derde hapering tekent zich af in het contact tussen de projectleider en de boksschoolhouder. De projectleider vraagt zich af in hoeverre de boksschoolhouder volgens de methodiek van het sportzorgtraject werkt. De sportzorgadviseur heeft een nieuwe jongen naar de boksschool geleid. De boksschoolhouder signaleert het nodige bokstalent bij hem, maar de projectleider benadrukt dat de jongen een zorgindicatie heeft. Het maakt niet uit of hij talentvol is, hij moet leren omgaan met zijn agressie en volgens de methodiek van het sportzorgtraject eerst individueel aan zijn leerdoelen werken, voordat hij kan deelnemen aan de gewone groepslessen. De boksschoolhouder is het hier niet mee eens: 'Je wil deze jongen toch niet een stempel geven door hem apart te zetten. Hij is door zijn gewicht al vaak genoeg het pispaaletje.' De boksschoolhouder betoogt dat hij jarenlange ervaring heeft met jongeren waar 'het effe niet zo goed mee gaat' en dat het werken volgens methodieken niet altijd zinvol is. Hier treedt dus door verschil in visie een spanningsveld op in de samenwerking en de taak van de projectleider als onafhankelijke verbinder komt in het gedrang.

Sportief resultaat?

In de ogen van de jongerenwerker is er zeker resultaat geboekt. De jongens komen wekelijks naar de boksschool en daarmee heeft de jongerenwerker de opdracht die hij van de gemeente heeft gekregen vervuld: het beperken van de overlast. De jongeren met wie hij nu in de boksschool sport, gaven namelijk voorheen overlast omdat zij als 'freerunners' over daken en obstakels in de wijk renden. Het aantal meldingen over de groep is de afgelopen maanden afgenomen. 'Het mooie weer komt er aan, kattenkwaad zullen ze zeker blijven uithalen, maar als groep zijn ze nu beter aanspreekbaar en door de positieve groepsdynamiek corrigeren ze elkaar', aldus de jongerenwerker.

Voor de wijkteammedewerker, die de twee broers aanmeldde, is de bijdrage van het sportzorgtraject minder zichtbaar. Zij heeft intensieve gezinstherapie ingezet om uithuisplaatsing van de jongens te voorkomen. De therapeut is echter niet op de hoogte van de deelname van de jongens aan de activiteiten op de boksschool en ziet geen kans het sportzorgtraject op te nemen in de therapie.

In de kleedkamer

Wat valt er te leren van het onderzochte traject? In de hier beschreven casus blijken de jongerenwerker en boksschoolhouder elkaar gevonden te hebben. Ze

hebben vertrouwen in elkaar en ze zien dat ze beiden het beste voor hebben met de doelgroep. Hierdoor werken ze vanuit hun eigen expertise samen aan een motivatiegericht klimaat en lijkt de sportinterventie een positieve uitwerking te hebben op het groeps-gedrag van de jongeren. Het gegeven dat ambulante jongerenwerkers van oudsher gewend zijn out-reachend te werken, de verbinding met partners in de wijk aangaan en dezelfde 'taal' spreken, ligt hier vermoedelijk aan ten grondslag. Een andere succes-factor is het feit dat de jongerenwerker een flexi-bele tijdsplanning kent en in de avonduren met de jongens mee kan boksen, dit versterkt zijn relatie met zowel de jongens als de boksschoolhouder.

Het contact tussen de sport en de zorgprofessionals als ook de zorgprofessionals onderling komt minder goed tot stand. Beide partijen ervaren afstand en het komt niet tot een gewenste vertrouwensbasis. Dat is jammer, want uit het voorbeeld blijkt dat de boksschool een oefenruimte kan zijn om vanuit een gedeelde visie en aanpak de jongeren sociale

vaardigheden te leren die zij zowel binnen als buiten de sport nodig hebben om zich te kunnen ontwikkelen van 'risicjongeren' tot 'kansrijke jongeren'. Een ander leerpunt is dat de inzet van mensen en financiële middelen transparant en goed geregeld moet worden. Om de jongeren goed te kunnen begeleiden dienen sportverenigingen, die vaak al krap bij kas zitten, extra kosten te maken voor scholing van sportbegeleiders en aanpassingen van de sport-faciliteiten. Afspraken hierover moeten nagekomen worden. Als aan deze institutionele voorwaarden niet wordt voldaan, kan de motivatie om samen te werken snel omslaan.

Maar de eerste voorwaarde voor succes ligt in het contact met jongere zelf, zodat ingezet wordt op een (sport)interventie die aansluit bij zijn of haar interesse. Pas als de jongere plezier in het sporten ervaart, de kick van een mooie run, een goede slag of het juichen met het team, worden andere opbreng-sten mogelijk. Zoals Cruijff zou zeggen: Vaak moet iets gebeuren, voordat het gebeurt.

PRAKTIJK

Rotterdam Sportstad

Adrie Jongenelen, Gemeente Rotterdam m.m.v. Annika Keij, Kenniscentrum Talentontwikkeling

Op sport als middel is door Rotterdam de afgelopen periode nauwelijks bezuinigd. Wel zijn er keuzes gemaakt om enkele accommodaties te sluiten en focus aan te brengen in topsport. We houden de investeringen in sport graag overeind. Sport geeft plezier, bevordert de gezondheid en sociale contacten, en zorgt er mede voor dat je fijn kunt wonen en leven in onze stad. Maar dat is niet alleen een taak van de gemeente. Wij nodigen partijen in zorg en welzijn nadrukkelijk uit om sport als middel te zien en mee te financieren.

Samen met organisaties zoals Thuis Op Straat investeren we in sportstimulering om burgers te activeren. Als gemeente achter-halen we waar de (latente) behoefte tot sport is en we vragen verenigingen en andere sportaan-bieders om bewoners te betrek-ken en beter in de samenleving te laten participeren. Verenigingen die meer maatschappelijke doelen nastreven, ondersteunen we. Zoals verenigingen die hun kan-

Als Gemeente Rotterdam investeren we in een positief klimaat op alle sportverenigingen. Zo hebben we op vraag van de clubs de sportpedagoog geïntroduceerd. De gemeente vindt het belangrijk de zorg- en welzijnssector hierbij te betrekken. We stimuleren dat zij 'sportminded' worden en sport als vindplaats en werkplek binnen hun praktijk zien.

tine ter beschikking stellen voor buurtbewoners, of die sportplus-programma's uitvoeren.

Verbinding tussen sport, zorg en welzijn

De samenwerking tussen sport en zorg is lastig, omdat er momenteel veel in beweging is in de zorg- en welzijnssector, denk aan de trans-formatie Jeugdzorg en de Wet maatschappelijke ondersteuning. Voor een aantal jeugdhulp- en wel-zijnsinstellingen zijn de contracten met de gemeente (nog) niet rond. Deze veranderingen zorgen ervoor dat mensen elkaar nog moeten leren kennen. Waar mogelijk

proberen wij als gemeente deze verbindingen te faciliteren. Zo is het sportaanbod samengebracht in de sport- en beweegdatabase. Deze wordt onder andere gebruikt door de VraagWijzer, het loket waar elke bewoner terecht kan met vragen over werken, wonen of welzijn. Daarnaast hebben we een aantal sportregisseurs aangesteld, specialisten op het gebied van sport in de wijk. Zij zijn linking pin voor sportaanbieders en welzijns-partijen in de wijk, stemmen vraag en aanbod op elkaar af, en verbinden ze.

Veilig opgroeien

De gemeente ziet in de verbin-ding met sport kansen om het veilig opgroeien in de stad te bevorderen. De sportverenigingen kunnen vindplaats zijn voor het signaleren van zorgen om jeugdige Rotterdammers. Met het project Sport in de jeugd-keten investeert de gemeente in de samenwerking tussen sport-verenigingen en wijkteams, zodat zorgsignalen zo vroeg mogelijk kunnen worden opgepakt. Sport en jeugd vormen een logische combinatie in de stad die zich niet zonder trots afficheert als Rotterdam Sportstad.

Maatschappelijke organisaties werken samen voor een kansrijke toekomst van de Rotterdamse jeugd. Dat blijkt uit de maatschappelijke convenanten van januari 2015. Onder meer Hugo de Jonge, wethouder onderwijs, jeugd en zorg, en vertegenwoordigers van jeugd- en zorgorganisaties, andere wijkpartners en sportverenigingen zetten hun handtekening. Uniek is de betrokkenheid van sportclubs en Rotterdam Sportsupport. Sport krijgt een serieuze rol in het jeugdnetwerk.

Sport volwaardige partner in JEUGDNETWERK

Bijdrage van: Rotterdam Sportsupport

Karin van Wijk is senior staf- en productontwikkeling bij Stichting Buurtwerk Alexander. Zij zegt: 'Jongerenwerk en sportverenigingen zijn lange tijd gescheiden werelden geweest. Natuurlijk, incidenteel wisten ze elkaar te vinden, maar veel samenwerking was er niet. Jongerenwerk zette zelf weliswaar sportactiviteiten op, maar zocht daarbij - te - weinig de verbinding met de verenigingen. Voor jongerenwerk was sport een middel en voor verenigingen een doel. Verder drijven sportverenigingen op vrijwilligers, terwijl het jongerenwerk bestaat uit professionele partijen.'

Maar dat groeit nu naar elkaar, vervolgt Van Wijk. 'We beseffen nu: als je niet in het contact investeert, kom je elkaar niet tegen. Jongerenwerk erkent dat sporten op zich goed is voor de ontwikkeling van jongeren, terwijl verenigingen hun sport inzetten voor maatschappelijke vraagstukken. De maatschappelijke convenanten moeten nu gaan bijdragen aan struc-

turele samenwerking. De maatschappelijke waarde van sport en sportverenigingen in wijken zal verder toenemen.'

Pilot in Prins-Alexander

Stichting Buurtwerk Alexander, een brede welzijnsorganisatie voor jongeren en volwassenen in Prins Alexander, behoort tot de ondertekenaars van het maatschappelijk convenant in dit gebied. In Prins-Alexander wordt gewerkt aan een pilot om de samenwerking tussen sport en de jeugd-sector optimaal te laten functioneren. De opgedane ervaring kan in de komende jaren hopelijk ook in de praktijk worden gebracht in andere gebieden.

Veilig pedagogisch klimaat

Volgens Van Wijk kunnen Stichting Buurtwerk Alexander en de sport elkaar versterken. Dat draagt bij aan een veilig pedagogisch klimaat - in de wijk en bij verenigingen - én aan optimale ontwikkeling van jongeren.

Hoe kan de samenwerking eruitzien in de praktijk? 'Er zijn vele voorbeelden', zegt Van Wijk. 'Stel, een vereniging heeft een team met lastige jongens. Jongerenwerkers van Stichting Buurtwerk Alexander zouden kunnen langskomen om de groepsdynamiek te analyseren en daarop in te grijpen. Daarin zijn ze ervaren, want het is een van hun taken tijdens hun werk op straat. Je kunt dit nog breder trekken. Wij zouden bijvoorbeeld jongeren met gedragsproblemen in contact kunnen brengen met een club, waarna jongerenwerkers als back-up beschikbaar zijn wanneer nieuwe leden zich daar eventueel niet goed gedragen.'

Problemen signaleren

Tegelijkertijd hebben verenigingen een signalerende functie, aldus Van Wijk. 'Vrijwilligers kunnen bijvoorbeeld bij een jeugdlid een gedragsprobleem herkennen of vermoeden dat er sprake is van sociale problematiek. Als zij besluiten dat te bespreken met de ouders, is het nuttig als ze daarvoor handvatten

Als je niet in het contact investeert, kom je elkaar niet tegen.

krijgen van onze mensen. Maar de situatie kan ook zó ernstig zijn, dat professioneel handelen nodig is. Dan kan de club de zaak aanmelden bij ons.'

Beter in beeld

Van Wijk ziet dat steeds meer sportverenigingen van bredere maatschappelijke waarde willen zijn en proberen activiteiten te ontplooiën voor nieuwe doelgroepen. Te denken valt aan senioren, chronisch zieken en mensen met een beperking. Van Wijk: 'Soms hebben clubs moeite om met hun aanbod in beeld te komen bij de organisaties die deze beoogde doelgroepen als cliënt hebben.'

KIJK VOOR AANVULLENDE
INFORMATIE BIJ DIT ARTIKEL
OP DE WEBSITE

Lekker pingpongen

Hans van den Broek, Kenniscentrum Talentontwikkeling.

Ruud is een gemoedelijke man die altijd in is voor een praatje en een grapje. Je merkt het direct aan de ongedwongen sfeer in zijn les. Soms laat hij de kinderen hun gang gaan. Ze maken dan een spelletje van het verzamelen van de ballen die overal in de zaal liggen. 'Ik heb er 30', roept Lissane triomfantelijk. Als ik vraag of er niet gepresteerd moet worden, lacht Ruud vrolijk. 'Natuurlijk zijn we hier niet vies van prestaties', zegt hij. 'Kijk maar eens aan de wand, al die mooie foto's van onze toppers en deze overvolle prijzenkast. Een van de grootste ter wereld', voegt hij er trots aan toe. 'Deze kinderen wil ik echter eerst plezier laten hebben in de tafeltennissport. En dat plezier kun je op veel manieren beleven. Let maar op.' Ruud stapt weer tussen de kinderen en gaat meedoen met het volgende spelletje rond de tafel. De kinderen hebben grote lol als Ruud zich verkijkt op een effectbal van Jordie, een bijdehandje

Bij Tafeltennisclub Feyenoord van Teylingen (FvT) wordt tafeltennis gespeeld op het hoogste niveau. Maar je kunt er ook gewoon lekker recreatief een potje pingpongen. Trainers Ruud en Theo verzorgen de tafeltennistrainingen voor kinderen tussen de acht en veertien jaar.

van twaalf jaar. Ruud kan er zelf ook om lachen. Na een poosje gaan ze een serieuze oefening doen. Twintig keer forehand slaan zonder fouten. Jordie vindt het niet zo leuk, hij hangt er wat bij, speelt de ballen niet fijn aan en kijkt verveeld als zijn trainingsmaatje Michelle een bal mist. Ruud ziet het ook en vraagt waarom Jordie zo doet. 'Denk je dat dat leuk is voor Michelle?' Ruud weet dat Jordie een stuk beter is dan de rest en speelt hier handig op in. Hij benoemt de jongen tijdelijk tot hulptrainer en maakt hem zo verantwoordelijk voor het goed aanspelen van de bal. Ruud let aandachtig op hoe de kinderen met elkaar

omgaan. Ze moeten allemaal plezier aan de les beleven, zo redeneert hij. Dan ontstaat er geschreeuw en onnodig fysiek contact tussen een aantal spelers. Ruud legt de kinderen uit dat anderen last hebben van dat kabaal; ze kunnen elkaar niet verstaan en de aanwijzingen niet volgen. En iedereen snapt ook wel dat je niet fijn kunt spelen als er iemand tegen je aan botst.

Trainer Theo spoort de kinderen aan 'dat kan sneller, dat kan beter', en daagt ze uit om de langste rally te houden. Toch gaat het allemaal op een speelse manier. Wie goed speelt, krijgt een compliment 'mooie bal, lekkere tik', maar ook een kind dat helpt opruimen, wordt geprezen. Aan het eind van de les concludeert Theo: 'Ik ben heel tevreden over jullie.'

En zo zorgen beide trainers in de lessen voor een goede sfeer. Prestatie en plezier gaan hand in hand. Regelmatig worden grappige opmerkingen gemaakt. Tegen een kind dat te enthousiast met een batje rondzwaait, roept Ruud: 'Hee, het is geen hamer!' Theo loopt rustig rond en grijpt in als twee kinderen gaan bekvechten. Hij zorgt ervoor dat ze naar elkaar luisteren en daarmee is een dreigende ruzie al opgelost.

Lees meer
over de ervaringen
met sportpedagogische
competenties op
pagina 34

Wat helpt om alle kinderen plezier te laten beleven?

Kort samengevat: laat zelf sportief gedrag zien, benoem hoe de kinderen met elkaar omgaan, stimuleer en motiveer ze, gun ieder zijn succesje, geef positieve aandacht en zorg voor een goede sfeer. Dat is toch eigenlijk meer dan gewoon een potje pingpongen.

HOGESCHOOL ROTTERDAM IN BEWEGING

De maatschappelijke waarde van sport is een actueel onderwerp in onderzoek en beleid. Maar ook de beroepsopleidingen komen in beweging. Studenten met belangstelling voor sport kunnen bij Hogeschool Rotterdam op meerdere plekken terecht.

Bij de opleiding Commerciële Economie kun je de community (specialisatie) SportMarketing en Management volgen. Hier leer je te werken met de sportconsument, bijvoorbeeld als manager bij sportieve evenementen, als medewerker sportparticipatie bij de gemeente of als marketeer bij een nationale sportbond.

Ook studenten van de gezondheidszorgopleidingen en de sociale opleidingen kunnen hun passie voor sport verbinden met de opleiding. Zo zijn de afgelopen jaren tweedeaarsstudenten de stad ingegaan om onderzoek te verrichten naar de wensen en het aanbod van sport voor jongeren in de wijken Hillesluis en Zuidwijk.

Minor 'Gezond meedoen door sport en bewegen'

Vierdejaarsstudenten van de sociale en gezondheidszorgopleidingen kunnen deelnemen aan de Minor 'Gezond meedoen door sport en bewegen'. In deze minor leren studenten wat sport kan betekenen en welke factoren op micro-, meso- en macroniveau belangrijk zijn voor sportief

gedrag van cliënten, patiënten en burgers. Met die bagage worden studenten uitgedaagd om multidisciplinair een hulpvraag in de zorg of hulpverlening in termen van sport aan te pakken. De minor is een onderdeel van de leerlijn Sport, Bewegen en Talentontwikkeling en is ontwikkeld door de instituten voor Gezondheidszorg en Sociale Opleidingen en de Kenniscentra Talentontwikkeling en Zorginnovatie. Gemiddeld zestig studenten per jaar volgen deze specialisatie waarbij theoriemodules en actieve modules (zelf sporten!) hand in hand gaan met het doen van onderzoek.

Studentenonderzoek voor GOAL!

In opdracht van GOAL! hebben de minorstudenten onder andere onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van het vergroten van sportparticipatie door jongeren bij SportPlaza Zuiderpark, dat wordt gerund door Thuis Op Straat. De studenten bedachten een systeem van meetingpoints waar jongeren uit de wijk andere jongeren kunnen treffen om samen naar het park te gaan sporten. Andere

studenten hebben onderzoek verricht naar sportpedagogische vaardigheden bij aikidovereniging Bushi Dojo en naar manieren waarop collega-trainers elkaar feedback kunnen geven. Een anti-pestprogramma gebaseerd op aikido, dat wordt gebruikt in het basisonderwijs was eveneens onderwerp van onderzoek.

In de Masteropleiding Pedagogiek zijn drie onderzoeken verricht naar de inzet van sport voor risicojongeren en de betrokkenheid van ouders. Deze onderzoeken leveren niet alleen kennis op over de maatschappelijke waarde van sport. Het betekent ook dat studenten en docenten van opleidingen als Pedagogiek en Fysiotherapie leren om via sport over de grenzen van hun professie heen te kijken en samen te werken. Zij worden de nieuwe professionals die elkaar weten te vinden om samen de sociale gezondheid van jonge en oudere Rotterdammers te bevorderen.

SzD, AKE

**KIJK VOOR AANVULLENDE
INFORMATIE BIJ DIT ARTIKEL
OP DE WEBSITE**

Het belang van NETWERKVORMING en DIALOOG

Odile Keulers en Toby Witte, Kenniscentrum Talentontwikkeling

Rotterdamse instellingen voor jeugdhulp, buurt- en jongerenwerk zien kansen in het inzetten van sport om de sociale ontwikkeling en participatie van jongeren die zich bevinden in kwetsbare posities te versterken en te bevorderen. Sportverenigingen en sportondersteuningsorganisaties in Rotterdam bewegen zich op hun beurt richting het sociale domein. Zij zoeken samenwerking met sociale partners en ambiëren maatschappelijke opbrengsten samen te genereren, waarbij sport meer een middel is dan een doel op zich.

KIJK VOOR AANVULLENDE
INFORMATIE BIJ DIT ARTIKEL
OP DE WEBSITE

Maar hoe geven professionals uit het sociale jeugddomein en sportbegeleiders vorm aan die gezamenlijke inzet van sport zodat er daadwerkelijk positieve bijdragen aan de sociale ontwikkeling van jongeren worden gerealiseerd?

Deze vraag van Rotterdamse professionals uit de jeugd- en sportsector is het uitgangspunt van het project GOAL!. De focus van de deelnemers aan GOAL! lag onder andere op het ontwikkelen van innovatieve interventies in de praktijk. Om de voortgang op het terrein van kenniscirculatie en netwerkvorming tussen actoren op management- en strategisch niveau en op uitvoerend niveau in kaart te brengen, is het gehele proces, dat aanvankelijk plaatsvond in de Rotterdamse wijk Hillesluis, continu gemonitord.

Hillesluis is een wijk in Rotterdam-Zuid. Hillesluis wordt gekenmerkt door een accumulatie van problemen: werkloosheid, armoede, slechte gezondheid, hoge schooluitval en onveiligheid. De sportparticipatie is significant laag. De daar opererende sportverenigingen, welzijnsorganisaties en jeugdhulpinstellingen zien zowel de noodzaak als de mogelijkheid om in deze zwakke wijk een gezamenlijke inzet van sport voor

risicjongeren te ontwikkelen. Er is gekozen voor netwerkvorming binnen de Rotterdamse wijk- en buurtgerichte aanpak. De participerende partners binnen het project GOAL! uitten de wens continuïteit te willen realiseren in de samenwerking tussen jeugdzorg en sport op wijkniveau. Het gaat er daarbij om jongeren in een kwetsbare positie (zo vroeg mogelijk) aan het sporten/bewegen te krijgen en eventuele problemen tijdig te signaleren om erger te voorkomen.

Bij de start van GOAL! in 2013 gaven de partners aan weinig ervaring te hebben met gebieds(wijk)gerichte aanpak, meer in het bijzonder in relatie tot risicjongeren. Een basisvoorwaarde voor succes is dat je elkaar kent en weet te vinden en er moet ook vertrouwen zijn om tijdig iets te kunnen betekenen voor deze jongeren. Om vorm en inhoud te geven aan een wijkgerichte werkwijze moeten de rollen, taken, verantwoordelijkheden en de inrichting van processen duidelijk zijn. In de loop van het project bleek discontinuïteit in de inzet van jeugdhulpverleners een aandachtspunt te zijn. Een sterk punt was het enthousiasme van de sportverenigingen evenals de betrokkenheid van de kernpartners. Zij gaven te kennen het zinvol en waardevol te vinden om binnen GOAL! kennis, vaardigheden en ervaringen uit te wisselen om zo met elkaar een nieuwe aanpak te ontwikkelen. De toegevoegde waarde van het project GOAL! komt in een opmerking van een sportpedagoog tot uitdrukking:

'De aandacht voor sport en de georganiseerde GOAL!-bijeenkomsten in de Sportspeeltuin, waar alle uitvoerend partners samenkomen, worden als winst ervaren. Professionals die elkaar voorheen niet kenden, komen elkaar tegen, gaan in gesprek en weten elkaar ook buiten de bijeenkomsten te vinden.'

Binnen de drie thematische pilots van GOAL!, zoals in dit magazine besproken, zijn op een interactieve wijze met de uitvoerende partners observatie-instrumenten en trainingen ontwikkeld die jeugdprofessionals, sportbegeleiders en andere geïnteresseerden toe kunnen passen in hun eigen praktijk. Samen met de speciaal voor GOAL! gemaakte educatieve film zijn deze producten vrij toegankelijk te verkrijgen via de website.

Terugkijkend op het gehele project kunnen we voor de verdere verduurzaming van de samenwerking tussen sportbegeleiders en jeugdprofessionals de volgende boodschap meegeven. Sowieso dat inbedding in het wijknetwerk en het optrekken met wijkteams voor de toekomst van grote betekenis zullen zijn. Daarbij speelt regie voeren op leer- en samenwerkingsprocessen een belangrijke rol. En natuurlijk is verbreding wenselijk naar meerdere partnerorganisaties, zowel regionaal als landelijk. De kanteling die plaatsvindt in het sociale domein – waarin een groter beroep wordt gedaan op

zelfwerkzaamheid, eigen kracht en burgerinitiatieven – vraagt van sportverenigingen, sportbegeleiders en vrijwilligers dat zij een grotere rol gaan spelen in taken die voorheen uitsluitend werden uitgevoerd door sociale professionals. Daarvoor zijn scholing, training en deskundigheidsbevordering wenselijk. Voor het jeugdbeleid op wijkniveau betekent een en ander dat gezamenlijk gestalte moet worden gegeven aan een opvoedvisie, aan wijkprogrammering op het gebied van talentontwikkeling, veiligheid, zorg en sport. Kortom, samen vormgeven aan de doorontwikkeling van een pedagogische 'civil society' en een sportpedagogisch klimaat.

De participanten binnen het project GOAL! hebben het belang onderkend van het continueren van overleg en samenwerking op het terrein van (risico)jeugd, zorg en sport. Zij bepleiten daartoe tot een samenwerkingsovereenkomst te komen om jongeren optimale ontwikkelingskansen te bieden binnen een sociaal milieu met activiteiten die bijdragen aan hun gezondheid, welzijn en maatschappelijke participatie. Betrokkenheid van de gemeente en een krachtige regie om gewenste innovaties daadwerkelijk te realiseren vormen een voorwaarde voor succes. Zo ook een goede en transparante financiering van sportprojecten en –trajecten gericht op de participatie, het versterken en het aanboren van talent van jongeren in kwetsbare posities. Een gerichte en open dialoog ten behoeve van consensus- en besluitvorming voor de korte en de lange termijn zijn daarbij onontbeerlijk.

Van de mat

GOAL! de film

Wat kan sportdeelname betekenen voor de sociale ontwikkeling van jongeren? De film GOAL!, gemaakt in opdracht van het project, biedt inspirerende voorbeelden uit de praktijk van Rotterdam Zuid. Kijk mee met de sportpedagoge van Hockeyclub Feijenoord en maak kennis met dit vernieuwende initiatief. Hoor wat de viervoudig Nederlands kampioen Taekwondo heeft geleerd van zijn trainer en zie hoe de vereniging Abdel-kwan een warme community vormt. Loop mee met de jongerenwerker van Thuis Op Straat en zie hoe je vanuit sport- en spelactiviteiten een veilig klimaat kunt bieden aan de jeugd. De film is vrij te downloaden vanaf de site van GOAL!.

Financiering

Onderzoeksproject GOAL! is voor de periode 2013 - 2015 gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Praktijkgericht Onderzoek SIA (Regieorgaan SIA). Aansluitend is vanuit het programma Netwerken voor Groei de verduurzaming van GOAL! ondersteund. SIA RAAK PRO financiert en stimuleert vraaggestuurd praktijkgericht onderzoek van hogescholen

Aan onderzoeksproject GOAL! werd meegewerkt door:

Boksschool I Believe: Ronald Hiwat
Bushi Dojo: Leo Keuvelaer
Buurt sportcoach: Patricia van Veen
FlexusJeugdplein: Eric de Bos, Petra Elhalky, Pieter van Kessel, Harry Schaarman, Monique Strack
FvT: Theo de Groot, Ruud de Vries
Gemeente Rotterdam: Marijn Eggen, Ingrid Roovers
Hockeyclub Feijenoord: Marianne Dekker, Paul Veldhuijzen
Hogeschool Rotterdam: Sharmila Bindadin, Fetih Demiryurek, Annemieke van Lieshout, Wouter Pols
Ki-kracht: Petra van der Kooi
OBS Blijvlietschool: Marjan van Eijck
Pameijer: Laura Koetsveld
PIT010: Jozua Leerdam
NIVM: Wouter Schols
Rotterdam Atletiek: Hussein Amrins, Carlo Westerduin
Rotterdam Sportsupport: Judith van Dijk, Nadia de Haan, Ineke Kalkman, Kenan Koseoglu, Peter Ottens, Oualid Saadouni, Sanne Scholten, Gwenda Tromp, Marita Verkaik
Sportspeeltuin Hillesluis: Jan Bergsma
Stichting Buurtwerk Alexander: Karin van Wijk
Taekwondo Abdel-kwan: Abdessamia Maghnouj, Mohammed Mellouk, Loubna Taibi
Thuis Op Straat: Peter Hartog, Marcel de Jong, Piet Looijen, Mustapha Nahri, Peter Steenberg
Zterk: Jeroen Stoute

En alle mensen die hun medewerking hebben verleend aan de totstandkoming van de film en het magazine.

